

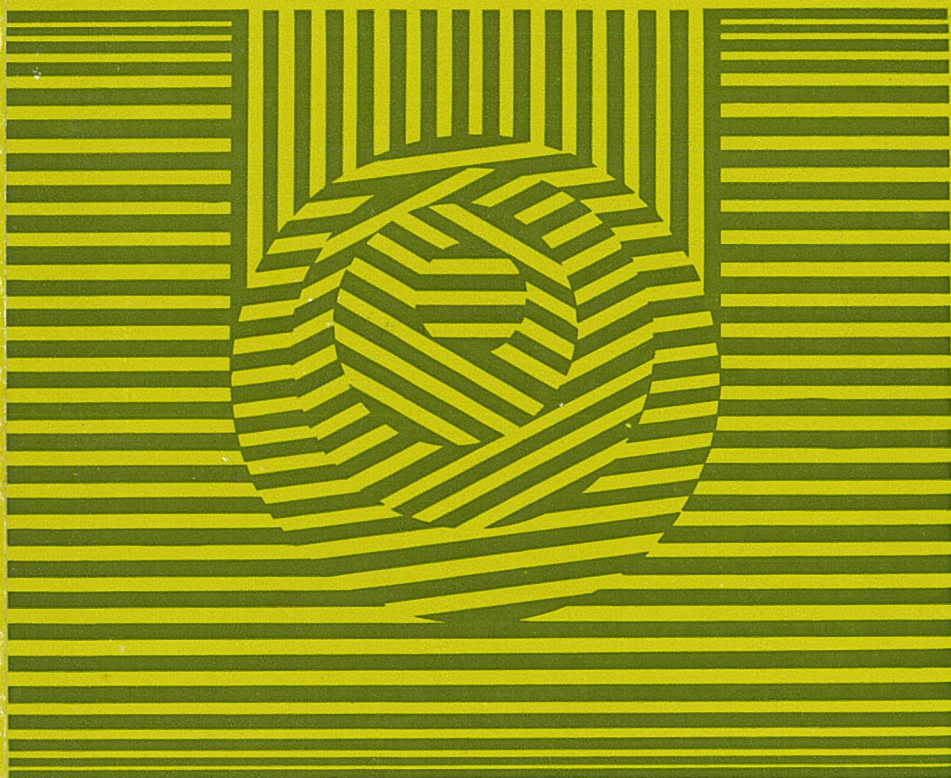

DRUŠTVO
DEFEKTOLOGOV
SLOVENIJE

SEKCIJA
MVO

ptički brez gnezda

19

V S E B I N A :	stran
1. IZHODIŠČA ZAVODSKE VZGOJE NA SLOVENSKEM	
1.1. Koncepti vzgojnih zavodov (doc.dr. Vinko Skalar)	1
1.2. Perspektivne možnosti nadaljnje usmeritve v Prehodnem mladinskem domu v Ljubljani (Mojca Modic, Jože Peklaj in Marina Rop)	11
1.3. Nekateri problemi diagnosticiranja otrok in mla- dostnikov z motnjami vedenja in osebnosti (Borut Hvalec)	15
1.4. Problemi vzgojnega dela v mladinskem sprejema- lišču (Janez Vidmar)	25
1.5. Možnosti vzgojnega dela v disciplinskih centrih (Anton Kavčič)	30
2. OBČNI ZBOR SEKCIJE MVO	
2.1. Zapisnik seje občnega zbora 12. dec. 1981 v hotelu Bor, Preddvor	39
2.2. Poročilo o delu sekcije MVO v obdobju 1979-1981	44
2.3. Poročilo o delu študijske skupine pri Sekciji MVO od 12.10.1978 do 11.12.1981	49

PTIČKI BREZ GNEZDA izdaja sekcija MVO, Ljubljana, Linhartova 1

Izdajateljski svet: Irena Bizjak, Metka Lokovšek, Franci Ravnikar,
Vinko Skalar, Ivan Škoflek in Janez Vivod

Uredniški odbor: Irena Bizjak, Štefan Kociper, Metka Lokovšek,
Tatjana Pavšer, Franci Ravnikar, Ivan Škoflek,
Ema Tibaut in Janez Vivod

Glavni in odgovorni urednik: Janez Vivod

Ovitek: J. Gorinšek, akad. slikar

Razmnoženo v 500 izvodih

Po mnenju republiškega komiteja za kulturo je glasilo oproščeno
temeljnega davka od prometa proizvodov

Razmnoževanje in vezava "Birografika BORI", Ljubljana

Ovitek tiskala: "Tiskarna Ljubljana", Ljubljana

1. IZHODIŠČA ZAVODSKE VZGOJE NA SLOVENSKEM

1.1. Koncepti vzgojnih zavodov

doc.dr. Vinko Skalar

Posvetovanje o konceptih dela v naših vzgojnih zavodih je namenjeno soočanju teoretičnih in praktičnih prizadevanj na področju obravnavanja otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti. Je bilanca prehojene poti, je predstavitev prakse in njene teoretične utemeljitve, je ocena prehojene poti in orientacija za bodočnost. Dosedanje konfrontacije, ki jih v preteklosti ni bilo malo, niso posegale v koncept dela vzgojnih zavodov. Do njih je prihajalo ob konkretnih vprašanih skupnega pomena, npr. ob "programiranju", ob "novih izhodiščih", na seminarjih o "kazni in kaznovanju", o "intervjuju v vzgoji", o "pozitivni stimulaciji itd. Na srečanjih, ki so izhajala iz skupnih potreb in pobud, smo ugotavljali razlike med posameznimi zavodi in skupne značilnosti, vedno znova smo poudarjali, da bi bilo potrebno še več srečanj in skladnega delovanja, več jasnejših smernic za kreiranje enovitejše politike in nastopanja v širšem družbenem prostoru, predvsem pa, da potrebujemo operacionalizirana metodična navodila za delo s posameznimi kategorijami vedenjsko in osebnostno motene mladine. Nismo pa se doslej posebej sestajali, da bi se pogovarjali o naših konceptih, čeprav je bilo v preteklosti že več tovrstnih pobud in poskusov, da bi to storili. Naj omenim, da je imela študijska skupina v načrtu za dolgoročnejšo nalogo prav analizo zavodskih konceptov in da se je tega dela na nekaj sestankih pred leti že lotevala. Dalj od začetka nismo prišli kot da smo se zbili zahtevnosti in obsežnosti, predvsem pa delikatnosti take naloge. Razlogov za odpore je bilo več. Nekaterih smo se jasno zavedali, drugih manj. Nemara nas je bilo strah, da bi se zgradba, ki smo jo v dolgoletni praksi z napori in z odpovedovanji gradili, zrušila, da bi se izpostavljali kritiki, še posebej negativnim vrednostnim ocenam in da bi si morali tudi sami priznati, da je bila naša pot v marsičem zgrešena. Težko je zaupati teoretikom, vsaj tistim, ki ne delajo v praksi in ne čutijo konkretnih težav. Obstoja dvom, da bi nas razumeli in objektivno ocenili. Lahko smo nezaupljivi do vsakršnih posegov od zunaj. Nismo prepričani, da bi nam lahko "zunanji" pomagali. Dosedanje intervencije so v resnici bile bolj usmerjene v kritiko, pomoči in dobronamernosti je bilo bolj malo. Zavodsko osebje se je lahko čutilo odrinjeno na rob in se je nehotе postavljalo v obrambni položaj. Mislim, da bi o tem morali več spregovoriti v skupni diskusiji.

Podobni pomisleki lahko vzgojitelje odvrčajo od resnejšega proučevanja konceptov. Problemi so aktualni in to tem bolj, ker se je zaostril konflikt med oddelkom za pedagogiko na filozofski fakulteti v Ljubljani in dekliskim zavodom v Višnji gori. Razlog več za previdnost in za obrambno naravnost na eni in na drugi strani in pri vseh, ki delajo na tem področju.

Taka klima in taka stališča bi lahko ogrozila posvetovanje in ne le posvetovanje, pač pa za nekaj časa vse konstruktivno snovanje na področju zavodske vzgoje. Nerazrešeni konflikti dvigajo temperaturo in nas delajo nerazumne. To je lahko klima medsebojnega nezaupanja, distance in umikanja v varne okvire lastnih institucij, v obrambo, v ponavljanje deklariranih družbenih smotrov in ciljev zavodske vzgoje, v sklicevanje na domače in na tuje avtoritete, v prikazovanje teoretičnih sistemov, za katerimi ni dejanske prakse ipd.

če bi delali v vzdušju medsebojnega nezaupanja, bi bil uspeh skromen ali pa sploh ne bi mogli govoriti o uspehu. Zaprli bi si možnosti za sodelovanje in za skupno iskanje. Prizadevati si moramo za ustvarjalen, četudi oster dialog, ki nam bo dal občutek varnosti, da bomo mogli funkcionirati brez večjih resentmentov in emocionalnih zavor, da bomo ustvarili trdna izhodišča za usklajevanje in reševanje resničnih strokovnih problemov, da bomo sposobni o njih razmišljati samokritično in konstruktivno, pa četudi zadevajo nas same. Prizadevati bi si morali za dialog, v katerem ne bo potreb po dimnih zavesah, po ustvarjanju zunanjih vtisov in fasad. Navsezadnje nam je to uspevalo v preteklosti in ni razlogov za črnoglednost v prihodnosti. Gre za skupen interes, za interes, ki presega interese posameznikov in posamičnih institucij.

- . -

Koncept vzgojnega zavoda bi moral vsebovati sledeče temeljne sestavine:

1. Predstavitev populacije, ki temelji na njenih bistvenih razvojnih karakteristikah, kot tudi na fenomenološki in etiološki definiciji problemov gojencev.
2. Določitev ciljev vzgoje in prevzgoje. Cilji morajo biti definirani tako s specialno preventivnega, kot tudi z generalno preventivnega vidika, vsebovati morajo istočasno potrebe posameznika in širše družbene skupnosti.
3. Definicija načel, ki so izhodišče in orientacija pri izbiri teoretičnih konstruktov in nam pomagajo razumeti in razreševati specifična ali globalna vprašanja prakse. So izhodišče pri izbiri metod in tehnik in širših operativnih modelov. Načela izhajajo iz družbenih vrednot in iz znanstvenih spoznanj.
4. Postavitve kriterijev za vrednotenje operativnih vzgojnih smotrov, kot tudi končnega smotra in ciljev, ki jih zasledujemo z oddajo otroka ali mladostnika v vzgojni zavod. Razlikovati je treba med instrumentalnimi kriteriji, ki zadevajo kontinuiteto institucije in širše družbeno okolje, od kriterijev, ki se nanašajo na osebne spremembe varovancev. Pozitivne osebne spremembe tvorijo pomembnejši sklop kriterijev od instrumentalnih, ne glede na riziko, ki ga s tako opredelitvijo prevzemamo.
5. Izbor vzgojnih in prevzgojnih metod in tehnik, ki morajo biti skladne s smotri in s sprejetimi načeli, z značilnostmi populacije, s kapacitetami in s strokovnostjo osebja in z objektivnimi pogoji dela, kot tudi z globalno teoretično strokovno usmeritvijo.
6. Izdelava in definicija temeljnih predpostavk režima zavoda, ki se nanašajo na organizacijo, vodenje in upravljanje in funkcioniranje institucije, kot tudi na sistem komunikacij.

Po predstavljeni shemi bi lahko okvirno ocenili večjo ali manjšo doslednost, diferenciranost in strokovno usmerjenost konkretnih konceptov, kot jih je mogoče povzeti in razumeti iz odgovorov na 24 vprašanj, ki jih je pripravila posebna skupina pri študijski skupini za vzgojne zavode. Vsi vzgojni zavodi, dom v Radečah in mladoletniški zapor v Celju so odgovorili na postavljena vprašanja in na ta način predstavili bistvene sestavine svojih konceptov.

Analiza bi se lahko izjalovila. Privedla bi nas lahko do tega, da bi pri posamičnih konceptih ugotavljali pomanjkljivosti, nedoslednosti, nejasne formulacije, morda celo problematične in strokovno ali idejno vprašljive trditve, kar bi se končalo z ugotovitvijo, da je bilo mnogo storjenega, da pa je še mnogo napak, ki jih bo treba v bližnji prihodnosti odpraviti.

Pri tem pa seveda ni mogoče vedeti, koliko ti dokumenti odražajo (odgovori na vprašanja) dejansko prakso; koliko je v odgovorih vizije in želja posameznih zavodov in koliko resničnega življenja; koliko so vnesli posamezni sestavljenci v odgovore zgolj lastna stališča in ne stališča večine vzgojiteljev, kaj se skriva za formulacijami npr. "imamo skupinsko delo". Ali pomeni to le redne sestanke v zgojnih skupinah, ali so to poskusi obvladovanja manjšine s pomočjo socialnega pritiska, ali pa je to skupinsko delo, ki ga zagovarjajo ti ali oni teoretiki na področju skupinskega dela. Tudi ne vemo, če so predstavljeni koncepti odraz najboljšega, kar lahko zavod povzame iz polpreteklega obdobja. To je metodološko vprašanje, z njim je bilo treba računati že vnaprej. S tem ne nameravam trditi, da zbrani materiali niso pomembni dokumenti. Iz njih je mogoče zaznati temeljne usmeritve, stališča, razmišljanja, ki se od zavoda do zavoda razlikujejo kljub mnogim podobnim elementom. Vprašanje sem izpostavil predvsem zato, ker ne želim predimenzionirati vrednosti podatkov, ki smo jih dobili zgolj z anketo. Dodatne sugestije za diskusijo nam lahko posreduje longitudinalni prerez dogajanja v vzgojnih zavodih. Vsak koncept je namreč dinamična kategorija in nikoli končan proces. Dinamičnost koncepta narekuje spremembe v populaciji, v kadrovski sestavi in v objektivnih pogojih dela, vedno nova spoznanja in relevantnih znanstvenih disciplinah, hiter družbeni razvoj, spremembe v vrednotah itd. Ne moremo trditi, da je bilo to kar smo delali nekoč slabo in da je vse, kar počenjamo danes, dobro in samo po sebi boljše od prejšnjega. Vedno smo pristopali k problemom, kot smo pač najboljše znali in zmogli in ni se nam treba sramovati nekdajne prakse. Medtem smo se marsikaj naučili. Prakso smo izpopolnjevali in jo spreminjali. Bilo bi nenavadno in problematično, če je ne bi. Vztrajanje na nekdajnih konceptih in modelih dela bi pomenilo stagnacijo in odtujevanje. Spremembe v populaciji so nas silile k redefiniciji ciljev in namembnosti institucij, k iskanju ustreznih naravnosti in operativnih modelov. Vedno bolj ustrezno izobraženi kadri (na PA v Ljubljani je začel delovati leta 1965 oddelek za usposabljanje vzgojiteljev za delo z mladino z motnjami vedenja in osebnosti) so prispevali svoje. Nova teoretična spoznanja so povečevala potencialne možnosti za bolj diferencirano strokovno delo.

V preteklosti se je med drugim spreminjal osnovni smoter oddaje otrok in mladostnikov v vzgojni zavod. Lahko identificiramo tri faze in sicer:

- 1) Zaščite otroka in mladostnika ali zaščite okolice pred otrokom in mladostnikom (zaščitna funkcija zavoda). Oddaja v vzgojni zavod ne vsebuje dolgoročnega, niti kratkoročnih ciljev. Pomeni predvsemčasno rešitev akutnega družbenega ali individualnega problema.
- 2) Prvotnemu cilju - zaščititi posameznika ali družbo - se pridruži nov cilj: delo in učenje oziroma usposabljanje (funkcija zavoda je usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti v posebnih zavodskih pogojih). Bivanje v zavodu dobi za gojenca vsebino in cilj, zanj pomeni latentno možnost za uspešnejšo prilagoditev, za čas po odpustu iz zavoda.

- 3) Vzgoja, prevzgoja, tretman (vzgojna in prevzgojna funkcija zavoda). Ta že dokaj diferenciran cilj oddaje v vzgojni zavod ne zamenjuje, pač pa dopolnjuje prejšnja dva. Uveljavljal se je postopno in doživljal v preteklosti kvalitativne spremembe in modifikacije, zavisno od novih odkritij: na področju specialne pedagogike, socialne psihologije, individualne in skupinske psihoterapije itd.

V slovenskem prostoru je pedagoško-tretmanski koncept v vzgojnih zavodih nastajal postopno. Navajam nekaj pomembnejših mejnikov:

- Leta 1957 je strokovna skupina pri DSNZ LRS predstavila na posvetovanju v Radečah koncept razumevanja in obravnavanja vedenjsko motenih in delinkventnih mladostnikov. Koncept je kombinacija neobehaviorističnih naziranj N. Maier-ja, J. Dollarda in N. Miller-ja in klasične psihoanalitične šole ob upoštevanju pogledov na kriminaliteto znanega ameriškega kriminologa R. Jenkinsa. Originalni koncept, v katerem so bila podana temeljna izhodišča nerepresivnega tretmana, na prakso ni imel posebnega vpliva, je pa pomenil pobudo za nova iskanja in snovanja.
- Od leta 1960 do 1965 je z manjšimi vmesnimi prikinitvami potekal v PMD Kodeljevo (sedaj Nove Jarše) v Ljubljani kurz iz psihodinamične neoanalitične teorije motenj vedenja in osebnosti Shultz-Hencke-ja in A.M.Dührssen-ove, skupaj s kurzem iz osnov specialne pedagogike (Bregant, Brezovec). Kurz, ki je prerastel v permanentno izobraževanje vzgojiteljev v vzgojnih zavodih, pomeni postopno sistematično psihodinamično orientacijo naše specialne pedagogike in je začetek korenitejših konceptualnih sprememb v vzgojnih zavodih pri nas.
- V vzgojnem zavodu v Planini so v letu 1965 izdelali vzgojni program s širšo teoretično utemeljitvijo (Pelan), ki je kompilacija mentalno higienskih koncepcij, psihodinamičnih teoreij in teorij učenja. Vzgojni program ni imel večjega vpliva na vzgojne programe in koncepte drugih vzgojnih zavodov.
- Po letu 1965 se je začelo vodstvo zavoda in osebje v dekliščem vzgajališču v Višnji gori ogrevati za koncept realitetne terapije William-a Glasser-ja, ki je zgrajena na teoretičnih predpostavkah H. Mowrer-ja in Dollard-a in Miller-ja. Koncept sodi med programe za modifikacijo vedenja (behavior modification programs), ki so se uveljavili zlasti v ameriškem prostoru. Pri nas vedenjskemu modelu nismo naklonjeni, ker preveč poudarja zunanje vedenjske manifestacije, tako pri razumevanju, kot pri korekciji deviantnosti. Prizadevanja Višnje gore so ostala bolj ali manj izolirana in niso vplivala na prakso drugih vzgojnih zavodov.
- Od leta 1967 do 1971 je pod vodstvom strokovnega teama pri inštitutu za kriminologijo potekal eksperiment v Logatcu. Od pomembnejših vplivov, ki so izhajali iz eksperimenta in ki so pustili globlje sledi na celotnem zavodskem področju, je treba omeniti predvsem zavzemanja za globalno - permissivno orientacijo, ki pomeni pomemben odmik od klasičnega, pretežno represivnega odnosa do delinkventnih in vedenjsko težavnih otrok in mladostnikov, nadalje uvajanje skupinskega dela in terapevtske skupnosti v zavode. Med pomembnejše rezultate logaškega eksperimenta je šteti še postopno oblikovanje koncepta skozi kontinuiran proces in interakcijo med teoretiki in praktiki.

Navedenim širšim akcijam in prizadevanjem, ki so postopno oblikovale podobo naše specialne pedagogike v vzgojnih zavodih, je šteti še vplive

mednarodnih združenj (npr. mednarodna zveza vzgojiteljev neprilagojene mladine), s katerim smo se povezovali in z njimi aktivno sodelovali. Ne smemo tudi prezreti deleža posameznikov, med katerimi imata še posebej vidno mesto pokojna dr. Bronislav Skaberne in prof. Ciril Brezovec.

Integrativno funkcijo domačih snovanj in tujih vplivov je opravljala pedagoška akademija, kjer so se na oddelku za specialne pedagoške od leta 1965 dalje usposabljali zavodski pedagoški delavci, društvo defektologov Slovenije oziroma sekcija za MVO, ki je bila idejni in organizacijski vodja številnih izobraževalnih seminarjev več kot 25 let, pa je bila v središču vsega, kar se je dogajalo na področju zavodske vzgoje (publicistika, mednarodni in medjugoslovanski stiki itd.).

Vzgojni zavodi, katerim je bila vsa dejavnost namenjena, so sprejemali informacije in pobude selektivno, skladno z njihovimi specifičnimi potrebami in pogoji dela. Poudariti je treba razlike v obravnavani populaciji, razlike v kadrovski sestavi pedagoškega osebja, pa tudi razlike v tradiciji in v posebnem položaju zavoda v krajevnih skupnostih. Vsak zavod je torej sprejemal predvsem tisto, kar je odgovarjalo njegovim posebnim pogojem dela. To bi se verjetno zgodilo tudi, če bi kadrovska šola ali sekcija uspela oblikovati bolj teoretično čisto in enovito doktrino skupaj z operacionaliziranimi tretmanskimi modeli. Zgodilo bi se zato, ker noben vzgojni zavod na Slovenskem ni izbrane populacije varovancev*, pri kateri bi bilo mogoče dosledno uporabljati kateregakoli od znanih psihoterapevtskih pristopov ali tretmanskih modelov. Modeli, o katerih poročajo tuji strokovnjaki, so bili oblikovani in uporabljeni na skrbno izbranih skupinah otrok in mladostnikov. To velja npr. za Aichhorna, za Redla, Kinga, Klüwerja, za N.Houwerja, to velja tudi za večino tzv. vzornih zavodov v visoko razvitih zapadnih državah**. Noben od uspešnih znanih tujih modelov pa ni veljaven za heterogene populacije, kjer je treba obravnavati skupaj emocionalno prizadete in mladostnike, ki so intelektualno insuficientni in normalno intelektualno razviti, mladostnike, pri katerih je disocialna simptomatika izraz čustvenih zavrtosti in mladostnike s subkulturno oblikovanimi vzorci doživljanja in vedenja. Zato smo izbirali in prevzemali le posamezna splošna in specifična spoznanja in ne kompletne doktrine in modelov, kar je glede na drugačne razmere pri nas edino sprejemljivo.

V procesu lastnega iskanja in oblikovanja smeri dela, uporabne za vse kategorije vedenjsko in osebnostno motenih otrok in mladine, ob tujih in domačih spoznanjih, relevantnih za razumevanje in obravnavanje vedenjsko in osebnostno motene mladine, se kažejo določeni trendi, ki so bolj ali manj značilni za vse vzgojne zavode. Postopoma smo prehajali:

* Deloma izbrano populacijo imata vzgojni zavod v Logatcu in vzgojni zavod v Slivnici pri Mariboru, vendar še zdaleč ne v toliki meri, da bi bili upravičeni govoriti o homogenih populacijah enega ali drugega zavoda.

** Klüwer in M. Houwer sta izbirala vsaj normalno inteligentne in nevrotično motene otroke in mladostnike, Aichhorn, Redl in King normalno inteligentne in agresivne (acting out), pri katerih je bila agresivnost posledica bazične zavrtosti oziroma emocionalne prizadetosti.

- od zaprtosti k večji odprtosti
- od izolacije k integraciji zavodov v sosesko in v širši družbeni prostor
- od izrazite avtokratičnosti, k bolj demokratičnemu stilu vodenja
- od poudarjene represivnosti k večji permisivnosti
- od pretežno kaznovalne naravnosti k vse večji uporabi pozitivnih stimulacijskih sredstev
- od pretežno nadzorne in disciplinske vloge vzgojitelja k bolj diferenciranim vzgojnim in korektivnim ukrepom
- od objektivnega k subjektivnemu položaju gojenca
- od individualizma in totalitarizma k dialektičnemu razumevanju posameznika in skupine
- od pretežno moraličnega odzivanja na moteče vedenje gojencev, k odzivanju, ki je v kazalnem odnosu motnja - intervencija smotrno in s pedagoškega ali psihoterapevtskega vidika opravičljivo.

Vsakega od navedenih procesov bi bilo mogoče podrobneje utemeljiti tako z družbeno vrednostnega vidika kot tudi s strokovnimi spoznanji in ugotovitvami. To so ustrezne in sprejemljive alternative, ki jih je potrdila tudi praksa. Na tem mestu jih ne bi kazalo posebej analizirati, saj je to bilo storjeno že večkrat v zadnjem desetletju na seminarjih o programiranju vzgojnega dela, o permisivnosti in o novih izhodiščih, o kazni in o pozitivnih stimulacijskih sredstvih. O tej problematiki smo pisali tudi v glasilu "Ptički brez gnezda" in v revijah "Specijalna škola" in "Vzgoja in izobraževanje".

Navedeni procesi niso zaključeni. Ne pomenijo nobene samostojne doktrine, pač pa smer, ki izhaja iz sodobnih naprednih teoretičnih tokov in spoznanj na področju socialne psihologije, psihiatrije, specialne pedagogike, psihoterapije, predvsem pa iz tretmanskih tokov, ki jih nenehno bogatijo spoznanja različnih psiholoških šol, še posebej psihodinamičnih in humanističnih. Upoštevati je treba tudi spoznanja iz penologije in mentalne higijene pa tudi iz socialnega dela. So smeri, ki so skladne z načeli našega samoupravnega socializma, kjer je človek največja vrednota. Ni nobenega razloga, da bi vrednote zapisane v ustavi, razumeli kako drugače pri delu z vedenjsko moteno in delinkventno mladino. Biti nam morajo vodilo pri izbiri teorij, metod in tretmanskih modelov. Znanost naj bo instrument za uresničevanje človeških vrednot, ne pa da bi ovrednotili nek ukrep ali metodo pozitivno in sprejemljivo samo zato, ker je znanstvena oziroma znanstveno utemeljena. Znanost lahko služi tudi problematičnim in nehumanim ciljem. Ne moremo sprejeti jezuitskega načela o namenu, ki posvečuje sredstva, pa četudi so ta sredstva morda znanstveno neoporečna.

Modeli dela v naših vzgojnih zavodih niso izrazito psihodinamično ali humanistično orientirani, še manj pa behavioristično, z izjemo dekliskega zavoda v Višnji gori, ki daje poudarek vedenjskemu modelu. Zavodi vgrajujejo elemente spoznanj vseh treh psiholoških teoretičnih smeri in drugih znanstvenih disciplin, pedagogike, penologije, kriminologije, psihiatrije, mentalne higijene itd. ... Zato bi lahko govorili o pedagoškem tretmanskem modelu. Zanj je značilna dolgotrajnejša vzgoja v celostno organizirani instituciji, kjer je instrument vzgojnega in prevzgojnega delovanja kompleksna vzgojna situacija oziroma celovito

življenje v instituciji. To je pristop, ki zahteva istočasno uravnoteženo aplikacijo normativnih, rekonstruktivnih in represivnih ukrepov, ne glede na to, da lahko dajejo različne institucije zaradi populacije in ciljev, ki jih želijo uresničiti, večji poudarek določenim ukrepom.

Pedagoško tretmanski model zahteva sočasno delo s posameznikom, s skupino in z veliko skupino, ki jo tvorijo vsi člani institucije. Temelji na interakciji med vzgojiteljem in gojencem, vzgojiteljem in skupino in med gojenci. V tretmansko in prevzgojno delo vpleta različne psihoterapevtske in korektivne metode in tehnike. Zavzema se istočasno za terapijo, vzgojo in prevzgojo.

Oddaja otrok in mladostnikov v vzgojne zavode je imela prvotno kot smo že ugotovili pretežno generalno preventivno funkcijo: zaščititi družbo pred mladostnikom. Specialno preventivni tretmanski, oziroma korektivni vidik, ki smo ga imenovali pedagoški model, se pojavi šele kasneje. V zvezi s tem modelom, ki ima še vedno tudi zaščitno, generalno preventivno funkcijo in zanj nimamo povsem enakovrednih nadomestnih, alternativnih rešitev, se poudarjajo pomanjkljivosti, ki ogrožajo in ovirajo predvsem realizacijo specialno preventivnih - korektivnih in psihoterapevtskih ciljev. Gre torej za model, ki je sam v sebi konflikt, oziroma vsebuje konfliktno smotre in cilje. Če bi dajali prednost generalno preventivnim vidikom, bi poudarjali zaprtost in izoliranost oziroma odmaknjenost od širšega socialnega okolja. Med pomembne kriterije uspeha bi uvrščali čim manj pobegov in vznemirjanja soseske, čim manj notranjih ekscesov, temeljna preokupacija vzgojiteljev bi bila red, disciplina in vedenje v skladu z zahtevami zavodskega reda in pravilnikov. Zatekati bi se morali k metodam kazni in omejevanja, k nadzoru, k individualnim in skupinskim pritiskom.

Dajanje prednosti specialno preventivnim vidikom pa terja čim bolj normalno socialno klimo, kjer integriteto institucije ni treba vzdrževati s pritiski in s prisilnimi sredstvi, pač pa z motivacijskimi, kjer prisotnosti gojenca v vzgojnem in prevzgojnem procesu ni treba zagotavljati s fizičnim omejevanjem, pač pa z dobrim kontaktom med vzgojiteljem in gojenci, z organiziranjem različnih dejavnosti, s pozitivnimi medosebnimi odnosi in s pozitivno vključitvijo gojencev v življenje in delo. Ograjo okoli zavodov, zaklenjena vrata in skrbno nadzorovanje poskušamo nadomeščati s psihičnimi in s čustvenimi vezmi in s socialno spodbudnimi komunikacijami.

Ker je oddaja v zavod začasen ukrep, ker je mogoče generalno preventivne cilje uresničevati tudi z upoštevanjem specialnih preventivnih, čeprav je pot daljša in naporejša in skriva določen riziko, ker vzgajamo gojence v zavodih za življenje izven njih, je treba iskati v konfliktu med generalno in specialno preventivno usmeritvijo ravnotežje in kompromis. Treba je ustvariti pogoje, ki bodo omogočali uresničevanje specialno preventivnih ciljev, vendar na tak način in v tolikoj meri, da ne bodo grobo ogroženi generalno preventivni cilji. Premiki, ki jih zaznavamo v polpretekli dobi v naših zavodih, pomenijo dejansko iskanje ravnotežja v polpretekli dobi v specialno preventivni in generalno preventivni orientaciji. Pomenijo istočasno iskanje skladnosti z globalnodružbeno orientacijo in njenimi vrednotami, pa tudi z znanstvenimi spoznanji, kot je bilo že podarjeno. Vendar konflikt med alternativama - ali dajati prednost posamezniku ali družbenim instrumentalnim interesom, še daleč ni razrešen. To se izraža v čistem regresu v vedenju in v stališčih pedagoških delavcev, v razkoraku med prakso na eni strani in hotenji in teoretičnimi utemeljitvami na drugi strani, v nedosledno-

življenje v instituciji. To je pristop, ki zahteva istočasno uravnoteženo aplikacijo normativnih, rekonstruktivnih in represivnih ukrepov, ne glede na to, da lahko dajejo različne institucije zaradi populacije in ciljev, ki jih želijo uresničiti, večji poudarek določenim ukrepom.

Pedagoško tretmanski model zahteva sočasno delo s posameznikom, s skupino in z veliko skupino, ki jo tvorijo vsi člani institucije. Temelji na interakciji med vzgojiteljem in gojencem, vzgojiteljem in skupino in med gojenci. V tretmansko in prevzgojno delo vpleta različne psihoterapevtske in korektivne metode in tehnike. Zavzema se istočasno za terapijo, vzgojo in prevzgojo.

Oddaja otrok in mladostnikov v vzgojne zavode je imela prvotno kot smo že ugotovili pretežno generalno preventivno funkcijo: zaščititi družbo pred mladostnikom. Specialno preventivni tretmanski, oziroma korektivni vidik, ki smo ga imenovali pedagoški model, se pojavi šele kasneje. V zvezi s tem modelom, ki ima še vedno tudi zaščitno, generalno preventivno funkcijo in zanj nimamo povsem enakovrednih nadomestnih, alternativnih rešitev, se poudarjajo pomanjkljivosti, ki ogrožajo in ovirajo predvsem realizacijo specialno preventivnih - korektivnih in psihoterapevtskih ciljev. Gre torej za model, ki je sam v sebi konflikt, oziroma vsebuje konfliktne smotre in cilje. Če bi dajali prednost generalno preventivnim vidikom, bi poudarjali zaprtost in izoliranost oziroma odmaknjenost od širšega socialnega okolja. Med pomembne kriterije uspeha bi uvrščali čim manj pobegov in vznemirjanja soseske, čim manj notranjih ekscesov, temeljna preokupacija vzgojiteljev bi bila red, disciplina in vedenje v skladu z zahtevami zavodskega reda in pravilnikov. Zatekati bi se morali k metodam kazni in omejevanja, k nadzoru, k individualnim in skupinskim pritiskom.

Dajanje prednosti specialno preventivnim vidikom pa terja čim bolj normalno socialno klimo, kjer integriteto institucije ni treba vzdrževati s pritiski in s prisilnimi sredstvi, pač pa z motivacijskimi, kjer prisotnosti gojenca v vzgojnem in prevzgojnem procesu ni treba zagotavljati s fizičnim omejevanjem, pač pa z dobrim kontaktom med vzgojiteljem in gojenci, z organiziranjem različnih dejavnosti, s pozitivnimi medosebnimi odnosi in s pozitivno vključitvijo gojencev v življenje in delo. Ograjo okoli zavodov, zaklenjena vrata in skrbno nadzorovanje poskušamo nadomeščati s psihičnimi in s čustvenimi vezmi in s socialno spodbudnimi komunikacijami.

Ker je oddaja v zavod začasen ukrep, ker je mogoče generalno preventivne cilje uresničevati tudi z upoštevanjem specialnih preventivnih, čeprav je pot daljša in napornejša in skriva določen riziko, ker vzgajamo gojence v zavodih za življenje izven njih, je treba iskati v konfliktu med generalno in specialno preventivno usmeritvijo ravnotežje in kompromis. Treba je ustvariti pogoje, ki bodo omogočali uresničevanje specialno preventivnih ciljev, vendar na tak način in v toliki meri, da ne bodo grobo ogroženi generalno preventivni cilji. Premiki, ki jih zaznavamo v polpretekli dobi v naših zavodih, pomenijo dejansko iskanje ravnotežja in skladnosti v spe-

cialno preventivni in generalno preventivni orientaciji. Pomenijo istočasno iskanje skladnosti z globalno družbeno orientacijo in njenimi vrednotami, pa tudi z znanstvenimi spoznanji, kot je bilo že poudarjeno. Vendar konflikt med alternativama - ali dajati prednost posamezniku ali družbenim instrumentalnim interesom, še daleč ni razrešen. To se izraža v čestem regresu v vedenju in v stališčih pedagoških delavcev, v razkoraku med prakso na eni strani in hotenji in teoretičnimi utemeljitvami na drugi strani, v nedoslednostih, v prilagajanju in v deformiranih interpretacijah teoretičnih smeri, metod in modelov dela, ki so v strokovni literaturi vsebinsko sicer opredeljeni.

Namesto predlogov kaj v prihodnje, bom podal nekaj misli in odprl nekaj dilem, ki bodo morda spodbudile razprave v skupinah na srečanju, pa tudi izven srečanja v zavodskih kolektivih.

1. Nadaljevati bi kazalo ustvarjalen proces spreminjanja prakse. To je nenehen proces iskanja ravnotežja med teorijo in prakso, med gojenci in vzgojitelji, med nadrejenimi in podrejenimi, med specialno in generalno preventivnimi cilji, to je proces, ki ni in ne more biti nikoli končan. Pri tem bi kazalo natančneje definirati in operacionalizirati dokaj splošne pojmovne oznake, ki jih različno razumemo in še bolj različno uresničujemo v praksi. To velja npr. za skupinsko delo, za teamski pristop, za permissivno naravnost, za demokratične odnose, za subjektivni položaj gojenca v vzgojnem procesu itd. Po tej poti bi se postopno zmanjševale razlike med namerami, teoretičnimi zamislimi in prakso.

2. Glede na teoretična spoznanja ne bi bilo prav, da bi se zavzemali za homogene zavode, za homogene skupine, za natančno kategorizacijo in klasifikacijo gojencev. To so tendence, ki so bolj ali manj preživele, popularne so bile zlasti v 60 letih in so se pokazale nevarne, ker so bolj kot k prevzgoji prispevale k stigmatizaciji, k segregaciji in k ustvarjanju socialnih in emocionalnih invalidov. Ne moremo pričakovati vzgojnih, še manj pa prevzgojnih in zdravilnih učinkov od interakcije s podobno motenimi in prizadetimi in njihovimi, četudi visoko specializiranimi vzgojitelji. Interakcionizem v socialni psihologiji, pedagogiki in v kriminologiji, kot tudi odnosna psihologija, so odprli nove perspektive. Te perspektive nam nakazuje tudi naša splošna samoupravna družbena usmerjenost. Naša pot je v stran od zaprtosti, od segregacije, od etiketiranja in od razvrščanja ljudi v predale, k ustvarjanju kolikor mogoče normalnega okolja, h kateremu prishevajo tudi heterogene skupine, k odprtosti in vraščenosti zavodov v solesko in v širše družbeno okolje.

3. Koncepti niso domena zgolj teorije niti zgolj prakse. Ne moremo jih izdelovati v imenu koga in za nekoga. Ni jih mogoče vsiljevati in ustvarjati izolirano od širše družbe, njenih vrednot in smotrov in tudi ne od tistih, ki jih realizirajo v praksi. Koncept, ki ni istočasno koncept tistega, ki ga mora konkretno izvajati in urenicevati, nima vitalne moči in ne more preživeti, ali pa ostaja formalen, neskladen z dejansko prakso. Koncept lahko razumemo le kot proces, ki ga inicirajo in usmerjajo smotri in principi skupaj z znanstvenimi

spoznanji in lastno posplošeno prakso, vendar kot proces, v katerem nenehno pospešujemo ustvarjalno interakcijo med pedagoškimi delavci in gojenci, med teoretiki in praktiki, med "zunanjsimi" in delavci zavoda. Napredek zagotavlja aktiven, stalno prisoten dialog in živa komunikacija.

Se nedolgo tega smo trdili, da je pri delu z vedenjsko in osebnostno moteno mladino primeren edinole vzgojitelj z izjemnimi osebnostnimi kvalitetai, ker je predvsem od njega odvisno, kakšne pozitivne spremembe je pričakovati pri gojencu. Pri tem smo premalo poudarjali, da bi moral vzgojitelj predvsem znati usmerjati socialne procese in izboljševati komunikacijo in se znati ustvarjalno vključevati v socialno polje. Premalo smo govorili o tem, da je vzgojitelj sam sestavina in člen tega socialnega polja. To pomeni, da je vraščen v interakcijo in v procese, v katerih bo uveljavljal svoje strokovne in človeške kvalitete, v tej vlogi pa mora imeti pogoje za ustvarjalnost in osebno zadovoljstvo. Dobivati mora strokovno podporo in pomoč. Imeti mora možnosti, da sproti rešuje probleme, ki jih čuti pri delu.

Poudarjeno je bilo, da bi bilo treba v ta proces vključiti tudi gojence. Spominjam se, da je pred leti na seminarju o novih izhodiščih, mlad in "neizkušen" udeleženec predlagal, da bi se morali takih seminarjev udeleževati tudi gojenci. Predlog je vzbudil posmeh, pri nekaterih že kar ogorčenje. Medtem je preteklo lo let in ideja, ki je bila tedaj prevratniška, je postala popularna na različnih področjih, celo v medicini in kazensko popoboljševalnih institucijah. Zdravniki vse bolj opuščajo prakso, da bi razmišljali o pacientovem zdravljenju, ne da bi upoštevali tudi prizadetega. Opustili so prakso skrivnostnega spogledovanja o "ubogem pacientu, ki vendar ne more ničesar razumeti". Pacienta vključujejo v lasten proces zdravljenja.

Za gojenca gre in nimamo pravice, da bi z njim manipulirali in krojili njegovo usodo, ne da bi ga v ta proces vključevali in mu omogočali, da bi sodeloval. Končno gre zanj in nihče ne bo mogel namesto njega delati in misliti. Malo bo storjeno, če v procesu vzgoje in prevzgoje ne bo gojenec sodločal o lastni usodi in če se ne bo učil samostojnega odločanja in prevzemanja odgovornosti za lastno usodo.

Ustvarjanje koncepta je torej nenehen proces, proces iskanja in ravnotežja med različnimi dejavniki. To je proces, ki zahteva nenehno komunikacijo, dograjevanje in izpopolnjevanje. To je odnosni problem, problem sporazumevanja in sodelovanja med enakovrstnimi partnerji, med partnerji, ki lahko kakorkoli - s teoretičnimi napotki ali s konkretnimi metodičnimi rešitvami prispevajo k skupnemu cilju. To ni le predlog, to ni le ena izmed možnih ponujenih alternativ. To je nuja, ki jo terja naša družbena praksa in naš samoupravni sistem.

1.2. Perspektivne možnosti nadaljnje usmeritve v Prehodnem mladinskem domu v Ljubljani

Mocja Modic, Jože Peklaj in Marina Rop

Ker pri Prehodnem mladinskem domu v Ljubljani za posvet v Preboldu nismo pripravili samostojnega referata, temveč bodo naše dokaj obsežne teoretične študije v zvezi s tem posvetom nekako razpršene med več referatov (zlasti v referatu tov. Hvalca o diagnostiki), smo čutili potrebo, da v strnjeni obliki objavimo, kakšna so naša razmišljanja glede perspektivne možnosti nadaljnje usmeritve v Prehodnem mladinskem domu.

Zavod Prehodni mladinski dom v Ljubljani je vzgojna ustanova, ki ima prvenstveno funkcijo diagnostike in razvrščanja otrok z motnjami vedenja in osebnosti obojega spola v starosti od 7 do 18 let. Po letu 1972, ko so se pri centrih za socialno delo formirale komisije za razvrščanje in se je zato primarna in osnovna dejavnost našega zavoda logično pričela postopno zmanjševati, se je zavod istočasno usmeril tudi na izvajanje vzgojnih ukrepov oddaje v vzgojni zavod.

V prihodnosti smo orientirani na tri možne variante:

1. varianta, ki je do sedaj najbolj utemeljena in zaželena, je popolna usmeritev zavoda zgolj na diagnostično triažni center.
2. varianta je nadaljnje razvijanje v smislu triažiranja v kombinaciji s procesom upošabljanja otrok in mladostnikov z MVO (ostali gojenci).
3. varianta je postopna preusmeritev na usposabljanje otrok in mladostnikov z MVO (stalne skupine).

Diagnostično triažni center

Število populacije poslani v naš zavod z osnovnim namenom diagnosticiranja naglo pada, kar bo statistično podrobneje v svojem referatu obdelal tov. Hvalec. V Prehodnem mladinskem domu se vse bolj večja število rizične populacije, ki je bila strokovno že obdelana na več nivojih in jo praktično sprejemamo v azil, bodisi da gre za gojence, ki čakajo na sprejem v drug zavod, na odhod v JLA, ali pa so neuspešni po odpustu iz določenega vzgojnega zavoda. Zelo pomembna je ugotovitev, da so v svojih pismenih pripravah za posvet v Preboldu praktično vsi zavodi izrazili željo po institucionalni triaži, kar so utemeljevali s pozitivnimi prehodnimi izkušnjami.

Prednosti institucionalnega diagnosticiranja v Prehodnem mladinskem domu:

- V procesu pedagoškega in psihološkega diagnosticiranja se sistematično in načrtno spremljajo in opazujejo celotne manifestacije osebnosti in vedenja mladostnikov preko celodnevnega življenja in dela. Gre za mnoge provokativne situacije na vseh nivojih v mnogih življenjskih situacijah.

- Istočasno se vrši vzgojni in terapevtski proces, razvijanje in osvajanje navad, pridobivanje znanja in podobno.
- Možnost pravilnejše razporeditve v ustrezen zavod.
- Po diagnostični obdelavi se s premestitvijo v ustrezen zavod začetna faza vključevanja v novo zavodsko sredino (razgrajevanje odporov) skrajša in se lahko hitreje prične načrtno vplivanje v smislu socializacije in resocializacije. Skratka, dana je osnova in predstava usposabljanja.

Proces pedagoške in psihološke obdelave vključuje tri faze:

- Začetno fazo,
- glavno fazo in
- končno fazo.

Začetna faza vključuje zbiranje podatkov, sestavo socialne anamneze, vsakodnevno observiranje opažanj vseh delavcev, ki so v direktnem kontaktu z gojencem. Ti podatki nam služijo v začetnem vključevanju gojenca v skupino in za načrtovanje nadaljnjega vodenja.

Glavna faza.

Gojenca se vključuje v osnovno šolo oziroma organizirano delo in krožke. Intenzivno se opazuje njegov odnos do dela, potencialne sposobnosti, interesi. Ob sočasnem grupnem delu na nivoju matične skupine, delovne skupine, terapevtske skupnosti prihajajo do izraza njegovi globlji odnosi do sveta, vrednostni sistem, izstopajoče postanejo njegove težave in motnje. Zelo pomembna je tudi prisotnost obeh spolov ter odkrivanje in usmerjanje na tem področju. Zaželena je čim nižja stopnja disimulacije, zato so potrebne določene metode provociranja in spodbujanja. Proces osveščanja in spreminjanja je postopnejši in sistematičnejši, kot to terjaja pristop v odnosu do stalnih gojencev.

Končna faza je diagnostična teamska konferenca. Poleg ocenitve osebnosti gojenca se izdelata individualni načrt za nadaljnje spremljanje in usposabljanja.

Triaziranje v kombinaciji s procesom usposabljanja otrok in mladostnikov z MVO (stalni gojenci)

Prednosti:

- Osnovna prednost je zlasti v možnosti pozitivne identifikacije gojencev, ki so še na diagnostificiranju s stalnimi gojenci,
- poskusno vključevanje v zunanje okolje (šola, zaposlitev) omogoča še bolj poglobljen vpogled v posameznega gojenca in predstavlja možno stimulacijo in motivacijo za spreminjanje,
- integracija v zunanje okolje nam je dala opazne pozitivne rezultate.

Usposabljanje otrok in mladostnikov z MVO (stalne skupine)

Pri tem izhajajo iz pozitivnih izkušenj pri formiranju stalnih vzgojnih skupin za dekleta in fante.

Dva razloga sta vplivala, da smo se v PMD poleg diagnosticiranja začeli ukvarjati z usposabljanjem ženske in moške MVO populacije:

- Zakon o usposabljanju, ki je na nek način zaobšel dogovore iz leta 1968 (znana politika sprejemanja v vzgojne zavode),
- dejstvo, da smo se vse bolj srečevali z vrsto deklet in fantov, ki niso bili težje moteni (za vključitev v življenje so potrebovali še nekaj specialno pedagoške pomoči).

Poleg teh dveh razlogov pa so igrale in še vedno igrajo pomembno vlogo široke možnosti ljubljanske regije za vključitev deklet in fantov v realno življenje v skladu z njihovimi interesi in sposobnostmi.

Gre torej za dekleta in fante, katerih težave so posledica čustvene oškodovanosti in življenja v nestimulativnem okolju za razvoj ega, za bolj nevrotično populacijo z delno ohranjenimi normami in manj lagodnostno problematiko. Kot taka je predstavljena populacija ocenjena prognozično ugodnejše tudi zaradi predvidevanja oziroma predpostavitev prisotnosti večjih lastnih sil za zdrav razvoj.

Iz tabele 1 je razvidno, da je število stalnih gojencev v zadnjih letih v porastu. Usposabljanje traja v povprečju največ od enega do dveh let. Po odpustu se večina gojencev vrača v domače okolje. Merilo uspešnosti usposabljanja je delno razvidno iz odpustov v smislu premestitve v drug zavod. Ta procent je namreč dokaj majhen.

Optimalna vključitev mladostnikov z MVO v realno življenje je ti-
sta teoretična in praktična osnova, ki utemeljuje stalne skupine, saj sledi najsodobnejše družbene in strokovne tokove. Kje še se lahko mladostnik tako realno uposablja kot v neposrednem soočanju z obveznostmi in normami, ki so del človeškega vsakdanjika? Preživetvi pol dneva izven zavoda pa istočasno pomeni zmanjšati stigmatizacijo populacije MVO, na drugi strani pa olajšati ponovno vključitev v življenjske tokove po odpustu.

V utemeljenost in s tem v prihodnost stalnih skupin ni potrebno dvomiti. V prihodnosti bo potrebno več storiti na dveh področjih:

- Delo s starši, saj je trenutno le to bolj prepuščeno posameznim poskusom vzgojiteljev in socialnih delavk in ni dovolj načrtno in organizirano,
- spremljanje po odpustu, kjer bo potrebno najti nove rešitve, saj občinske socialne službe iz znanih razlogov ne vršijo svoje funkcije tako, kot bi bilo potrebno (analiziranje možnosti angažiranja vzgojiteljev ob ustrezni razrešitvi problema financiranja).

Tabela 1

leto	Spol		Sku- paž	čas bivanja v mesecih			Usposabljanje v:							Odpust			še v PMD
	m	z		6 - 12	12 - 24	nad 24	učnem raz.	priučevanje	tečaj ob delu	tečaj	delovno razmerje	os. šola PMD	domov	v samostojnost	drugi zavodi		
1977	6	5	11	5	5	1	3	-	-	-	4	4	5	5	1	-	
1978	12	14	26	11	11	4	5	1	1	1	9	9	16	3	5	2	
1979	20	11	31	10	15	6	1	1	7	-	13	9	12	3	5	11	

1.3. Nekateri problemi diagnosticiranja otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti

Borut Hvalec, dipl. psiholog, Vzgojni zavod Logatec

1.3.1. Uvod

Že sama definicija diagnostike podaja vrsto vprašanj etične, moralne in nenazadnje tudi strokovne narave. Posebej to velja za populacijo otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti, ki je tako kompleksna po izvoru, vzrokih in naravi, od tod pa tudi po tretmanu. Namenoma se v referatu ne želim preveč spuščati v strokovno-teoretična vprašanja diagnostike saj za to nisem specializiran, smatram pa, da tudi namen posvetovanja ne ustreza tem okvirom. Bolj kot praktik oziroma uporabnik diagnostičnih spoznanj bi rad prikazal prerez nekaterih trendov, poskusov in praktičnih spoznanj dobljenih od sedaj iz tega področja. Na koncu bi se dotaknil tudi nekaterih vprašanj in dilem, za katere naj bi ravno posvetovanje dalo odločilen impulz ter smernice za reševanje le-teh.

Sam pojem populacije z motnjami vedenja in osebnosti ima dolgo predzgodovino, saj so se v to skupino dolgo vključevali otroci in mladina z različnimi oblikami motenj, različnih vzrokov in različno poudarjene intenzivnosti. V praksi se je cela skupina najpogosteje imenovala kar vzgojno zanemarjena mladina, saj so njihove motnje pogosto tako karakteristične za posledice nepopolne in neustrezne vzgoje. Zaostajanje znanstvenega razmišljanja in premajhna strokovnost družbene operative na tem področju je pripeljala do tega, da se je celotna problematika zelo dolgo tretirala površno, z nesmotrnimi metodami in sredstvi ne samo pri nas, ampak v svetu na sploh. Zato je poseben komite strokovnjakov pod zaščito Svetovne zdravstvene organizacije leta 1956 odločno poudaril, da je prvi pogoj tretiranja in reševanja problemov mladine z MVO ta, da se celotna vedenjsko in osebnostno motena populacija ne tretira kot celota, ampak naj se diferencira tako glede etiologije kot glede možnosti različnih tretmanov.

Tudi pri nas so se ob podobnih vzpodbudah začele formirati oziroma baviti s to problematiko posamezne znanstvene in strokovne ustanove. Potreba po diferenciranju mladine z motnjami vedenja in osebnosti pa je v tem času v Sloveniji privedla do ustanovitve Prehodnega mladinskega doma v Ljubljani kot diagnostično triažnega centra.

1.3.2. Nekaj zakonskih določil s tega področja

Velik korak naprej ne samo s stališča diagnostike, ampak tudi s stališča tretmana na splošno, predstavlja uvedba zakonskih določil, ki tudi te otroke predvidevajo za kategorizacijski postopek. Iz istega časa izvirajo prve konstruktivnejše razprave in teoretične obogatitve detekcije, diagnoze, klasifikacije ter prognoze in rehabilitacije (npr. prof. Bregant).

Prvič so bili otroci z motnjami vedenja in osebnosti zakonsko vključeni v kategorizacijo in evidenco leta 1968. To pomeni tudi enega

od uradnih začetkov družbene želje, da zagotovi vedenjsko motenim otrokom posebno zaščito, vzgojo, izobraževanje in usposabljanje za življenje in delo.

V pravilniku o razvrščanju in razvidu otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju iz leta 1974 (Ur.list SRS št. 8/74) je v postopku razvrščanja že predvidena komisija 1. in 2. stopnje. Glede na prizadetost otroka, ki se razvršča, je posebej določena tudi strokovna sestava te komisije.

V zakonu o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju iz leta 1976 (Ur.list SRS, št. 19/76) pa je prvič dobila zakonsko osnovo tudi ideja o "daljšem opazovanju in možnosti začasne napotitve v ustrezno organizacijo zaradi pravilne razvrstitve, vendar največ za tri mesece".

Paleta zgoraj navedenih zakonskih določil naj dopolnim še s Samoupravnim sporazumom o opredelitvi nalog in obveznosti pri izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Ur.list SRS št. 30/78), ki predvideva, da Skupnost socialnega skrbstva skrbi in zagotavlja pogoje za razvrščanje otrok (tako kot recimo skrbi za skrbništva, izvajanja strožjega nadzora itd.).

Vsa dosedanja skrb in prizadevanje družbe, da zagotovi vedenjsko in osebno motenim otrokom varstvo in vzgojo, so razvidna tudi iz Smernic za delo strokovnih delavcev na področju razvrščanja, ki jih je izdala Skupnost socialnega skrbstva Slovenije. Iz njih je razvidna tudi vsa zahtevnost in odgovornost razvrščanja te populacije, kar potrjujeta tudi naslednja dva odstavka. Povzemam jih iz Smernic in si dovolim podčrtati in opozoriti na vsebine, ki so za nas najpomembnejše:

"Problematika in razvrščanje vedenjsko in osebno motenih otrok se razlikuje prvo po tem, da se ti otroci v smislu pravilnika razvrščajo le tedaj, če so potrebni varstva, vzgoje in oskrbe v organizaciji za usposabljanje (takrat se po zakonu morajo). Zato se pri njih uvede postopek za razvrščanje šele takrat, ko se pojavi potreba po napotitvi v zavod.

Diagnostična in prognostična ocena je pri teh otrocih še posebno zapletena in zahteva skoraj vedno daljčasno opazovanje, zlasti za oceno primarnega rehabilitacijskega ukrepa. Zaradi navedenega lahko opravljajo razvrstitev teh otrok le komisije za razvrščanje pri specializiranih socialnih, vzgojnih in zdravstvenih ustanovah na osnovi daljšega opazovanja. To pristojnost imajo komisije za razvrščanje pri zavodih in centrih za opazovanje in triažo, zavodih za usposabljanje, psihiatričnih dispanzerjih in vzgojnih svetovalnicah, centrih za psihohigieno ter pedopsihiatričnih ustanovah pod pogojem, da delajo v teamskem sestavu in se pri svojem rednem delu ukvarjajo z obravnavo in korekcijo teh motenj."

1.3.3. Poskus prikaza stanja s področja ambulantnega načina diagnosticiranja

Skušajmo usmeriti našo pozornost iz nekoliko obširnejšega opisovanja zakonskih določil, ki služijo le kot osnova, na področje prakse, torej na področje izvajalcev in porabnikov. Žal so nekateri podatki, ki jih navajam v nadaljevanju le približni, nekateri so neuradni, saj bi bilo za popolnejšo analizo potrebno več časa in sredstev. Vsekakor pa so toliko natančni, da iz njih lahko potegnemo dovolj jasne zaključke, predvsem pa lahko pomenijo osnovo za nadaljnje analize, diskusije in spoznanja.

Na skupnosti socialnih skrbstev je v teku analiza podatkov (preko ankete), ki bo obširneje analizirala delo strokovnih komisij za razvrščanje, zato podatki iz tega zornega kota še niso dosegljivi. Trenutno je jasno le to, da se na področju razvrščanja pojavljajo različna stališča in tolmačenja, zaradi katerih sta postopek in delo v komisijah neenotna, kljub dokaj jasnim zakonskim podlagam. Res, da se v že omenjenih Smernicah podaja boljša osnova za poenotenje dela, toda istočasno je še vedno izredno aktualen problem kadrov predvsem na centrih za socialno delo (ali občinskih skupnostih socialnega skrbstva). Po (neuradnih) podatkih iz Skupnosti socialnih skrbstev Slovenije je pri nas samo okoli 20 % centrov za socialno delo opremljenih s popolnim strokovnim teamom, ki bi bil usposobljen za razvrščanje in tretma otrok z motnjami vedenja in osebnosti.

Kako se takšno stanje pozna v slovenskih vzgojnih zavodih, je razvidno iz odgovorov na anketo, ki jo je med pripravo na posvetovanje zastavila študijska skupina. Na vprašanje, kolikšen procent celotne populacije, sprejete v zavod v zadnjih treh letih, je bilo komisij-sko pregledano na centrih za socialno delo, so posamezni zavodi odgovorili tako:

VZ Planina	9,6 %	VZ Slivnica	21%
VZ Veržej	24 %	VZ Logatec	10 %
VZ Preddvor	100 %	DV Višnja gora	20 %
VZ Smlednik	17 %	PD Radeče	0 %
MD M.Belič	0 %	Zapori Celje	34 %

Kdo torej poleg imenovanih komisij na terenu še odloča o tem, ali je otrok oziroma mladostnik tako in toliko moten, da ga je potrebno zaradi nadaljnjega tretmana oddati v enega izmed zavodov za vedenjsko in osebnostno moteno mladino in otroke? Če izvzamemo tiste podatke, ki se nanašajo na stacionarno obliko triažiranja (o tem kasneje) in že prej omenjene komisije, lahko odgovore poiščemo v podatkih, ki se nanašajo na vrsto strokovne dokumentacije, s katero so bili v zadnjih treh letih otroci in mladostniki sprejeti v slovenske zavode.

Posamezni zavodi do dali naslednje podatke:

VZ Planina: samo s socialno anamnezo	28,8 % sprejetih goj.
z anamnezo in šolskim oz. psihol. por.	26,9 %
s poročilom zdravstvene ustanove	5,8 %

VZ Smednik: anamneza, psihološko in zdravstv.poročilo	32 %
VZ Veržej: samo anamneza	26 %
anamneza in psihol. poročilo	20 %
Malči Beličeve: samo anamneza	50 %
brez posebne dokumentacije	25 %
ostalo	22 %
VZ Slivnica: samo anamneza	53 %
VZ Logatec: anamn. psihol. in zdravstveno poročilo	33 %
PD Radeče: samo anamneza	32 %
samo poročilo psihiatra	3,5 %
brez dokumentacije	9,4 %
KPD Celje: mnenja pos. strokovnjakov	41 %
brez strokovnih ugotovitev	24.4 %

To poleg pomanjkljivega in nestrokovnega dela pomeni še omejeno število informacij in napotkov za tretman in nadaljnje vodenje otrok in mladostnikov v zavodu.

1.3.4. Pogled na stacionarno obliko triažiranja

Dosedaj uporabljeni podatki se nanašajo samo na primere t.i. ambulantnega načina diagnosticiranja in vodenja otrok in mladostnikov. Izključno v namene stacionarne oblike observacije in diagnostike otrok je bil že leta 1954 v Ljubljani ustanovljen Prehodni mladinski dom. V zadnjih letih se je temu še priključilo Sprejemališče v Mariboru in nekatere zdravstvene institucije.

Zavod Prehodni mladinski dom (PMD) je vzgojna ustanova, ki ima preventivno funkcijo diagnostike in razvrščanja otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti obojega spola, starih od 7 do 18 let. Diagnostično obravnavanje v zavodu temelji na principih teamskega dela, saj so dejavniki, ki vplivajo na razvoj otrokove osebnosti tako številni, da so izven posega ene same teoretične ali znanstvene discipline. Zato je PMD multidisciplinarna strokovna ustanova, ki zaposluje specialne pedagoge, učitelje, psihologa, soc. delavca in zdravstvene delavce. Vsak od navedenih strokovnjakov proučuje dani primer s stališča svoje stroke. Po letu 1972, ko so se pri centrih za socialno delo formirale komisije za razvrščanje, se je primarna in osnovna dejavnost zavoda začela postopno zmanjševati in zavod se je usmeril tudi na izvajanje vzgojnih ukrepov oddaje v vzgojni zavod.

Iz statističnih podatkov, ki jih navajam v nadaljevanju, so na eni strani vidni družbeni trendi do stacionarne oblike triažiranja, na drugi pa tudi odnos in interes slovenskih zavodov, vsekakor pa ne gre zanemariti tudi nekaterih težav same ustanove.

Število sprejemov od leta 1968 je prikazano na tabeli št. 2 v dodatku. Občutno najvišje število sprejemov je v prvih dveh letih, kar je po mnenju strokovnih delavcev PMD-ja posledica tako potrebe po stacionarnem observiranju, kakor jasnega dogovora iz leta 1968, ki

je pozitivno vplival na vsestransko ukvarjanje z mladino MVO. Manjši upad v letih 1970 - 1974 si razlagajo z dejstvom, da se je začelo aktivneje razmišljati o novem zakonu o usposabljanju, občuten padec v letu 1975 pa pomeni, da so prvostopenjske komisije pri OSSS že delale v optimalnih mejah. Število sprejemov v naslednjih letih se nato giblje z malenkostnimi nihanji. Zmanjšanje sprejemov pa je vsekakor tudi posledica svetovalnega preventivnega dela na nivoju osnovnih šol.

Tabela št. 3 dopolnjuje prejšnje podatke s tem, da nam prikaže porazdelitev občin, iz katerih prihajajo otroci in mladostniki na triažo v PMD. Za ilustracijski prikaz trenda zadostujejo podatki treh karakterističnih let: 1970, 75 in 80. Iz njih je razvidno, da se večja število občin, ki ne koristijo te oblike stacionarnega triažiranja (od 12, se v zadnjem letu to število povzpne na 24). V nasprotju s prikazanim gibanjem pa je interes sodišč nekoliko narasel (od 5 na 10 % celotne populacije je v zavodu na zahtevo sodišča).

Mnogi subjektivni in objektivni faktorji pa vzporedno s kvaliteto triažiranja krojijo dolžino bivanja gojencev v PMD. V tabeli 4 je prikazana dolžina bivanja gojencev v PMD v že prej omenjenih treh karakterističnih letih. Podatek, da je bila v letu 1980 skoraj polovica sprejetih gojencev premeščena v razdobju 3 - 6 mesecev, smatrajo strokovni delavci zavoda kot vzpodbuden, saj se je občutno skrajšala čakalna doba na premestitev v drug vzgojni zavod. Podatek, da je ostalo v zavodu dlje kot 6 mesecev 37 % vseh sprejetih gojencev v lanskem letu velja še posebej osvetliti. V navedenem podatku so tri kategorije gojencev:

- tisti, ki po diagnostični konferenci dlje časa čakajo na premestitev v drug zavod zaradi prezasedenosti le-tega
- rizična populacija ali "usedek" gojencev, ki ne sodijo v nobenega od obstoječih zavodov, potrebujejo pa zavodsko vodenje
- stalni gojenci, ki se v zavodu usposabljaajo
- v zavodu se tudi večja število tistih gojencev, ki so bili obdelani že na večjih nivojih, bivanje v PMD pa jim pomeni le azil.

Teoretične prednosti stacionarne oblike diagnosticiranja so vsekakor znane. V njih verjamejo praktično vsi slovenski zavodi, saj so vsi mnenja, da je to najprimernejši način odločanja o nadaljnjem tretmanu otroka in mladostnika. Vseeno pa je procent stacionarno triažirane populacije v zavodih precej različen:

VZ Planina	28,8 %	VZ Logatec	57 %
VZ Smlednik	18 %	VZ Slivnica	18 %
VZ Preddvor	0 %	Radeče	35,2 %
VZ Veržej	30 %	Celje	?
M. Belič	0 %	DV Višnja gora	63 %

Podatki se nanašajo na triažiranje v PMD in Sprejemališču v Mari-boru.

1.3.5. Zaključek in predlogi za diskusijo

Če izključimo nekatere teoretične probleme, s katerimi se na splošno panoge diagnostike ukvarjajo, lahko iz prejšnjih podatkov dobimo pregledno sliko, kako v praksi pri nas izgleda diagnosticiranje vedenjsko in osebnostno motenih otrok in mladostnikov. Dokaj jasna zakonska določila zahtevajo strokovno ambulantno ali stacionarno obliko diagnosticiranja.

A. Prva oblika deluje pri nas ustrezno le v nekaterih večjih centrih, drugod pa za to enostavno manjka strokovnih kadrov in denarja. Tam je detekcija in diagnostika prepuščena v glavnem osnovnim šolam ter socialnim delavcem OSSS, ki dela pogosto niti časovno ne zmorejo, mnogo premalo pa so tudi strokovno izpopolnjeni s področja vedenjske in osebnostne motenosti. Poleg njih pa v zadnjem času to nalogo opravljajo še druge ustanove (centri za psihohigieno, vzgojne posvetovalnice, nekatere zdravstvene ustanove ipd). Smatram, da bi posvetovanje moralo nakazati rešitve nekaterih problemov in idej s tega področja:

- natančneje opredeliti vlogo CSD pri diagnosticiranju
- ugotoviti, katere ustanove so poleg centrov še kompetentne za diagnostiko in opredeliti njihovo vlogo
- izstaviti možnost regijskega reševanja diagn. (predvsem zaradi kadrovske rešitve)
- predvideti možnost strokovne pomoči, ki jo lahko zavodi nudijo terenu s svojimi kadri in izkušnjami.

B. Stacionarni obliki diagnosticiranja dajejo slovenski zavodi velik pomen in jo še vedno smatrajo za najboljšo osnovo pri nadaljnjem vodenju otrok in mladostnikov, čeprav je treba istočasno priznati obstoj nekaterih nesoglasij, različnih želja in nerazumevanja. S stališča triažnega centra je vsekakor razumljiv trend po "zavlačevanju" postopka z gojenci, oziroma ustanavljanju t.i. stalnih skupin, saj jim je to pomenilo večjo eksistenčno varnost. Vsekakor bo potrebno rešiti še nekaj dilem in strokovno pretehtati upravičenost tega trenda.

V tej zvezi se ponujajo sistemska in strokovna vprašanja:

- potreba po spremembi financiranja, ki bi zagotavljala existenco ustanove ne glede na število gojencev
- povečati kapaciteto strokovno usposobljenih pedagogov, kliničnih psihologov in ostalih strokovnih delavcev
- zvišati strokovni nivo diagnosticiranja predvsem na podlagi dosedanjih izkušenj in teoretičnih dognanj
- omogočiti dodatno strokovno izpopolnjevanje izobraževanja strokovnih delavcev na različnih nivojih
- narediti vse, da se skrajša čas triažiranja na z zakonom predvideno obdobje (osveščati tudi osebje, ki se v triažnem postopku emocionalno veže na gojence, zato postopek podzavestno podaljšuje)

- rešiti tudi trditev, da oddaja v triažni center še ne pomeni razvrstitve v enega od zavodov (ampak tudi nadaljevanje v izvenzavodski obliki tretmana)
- pretehtati pozitivne in negativne strani kombiniranega zavoda - triažnega centra s stalnimi vzgojnimi skupinami (pozitivne izkušnje so možnost pozitivne identifikacije gojencev, ki so še na diagnosticiranju s stalnimi gojenci ter poskusno vključevanje v zunanje okolje, ki omogoča bolj poglobljen pogled v posameznega gojenca, istočasno pa tudi nekaj dobrih vzgojnih rezultatov, ki jih je dala integracija v zunanje okolje)
- negativna stališča zavodov do tretmana gojencev, ki so bili na triažnem opazovanju preko predpisanega časa.

Zelim, da bi bil cilj nadaljnjih diskusij in dela ustvarjanje jasnejšega pregleda vseh institucij, ki izvajajo triažo (ambulantno in stacionarno), ter opredelitev njihovega obsega.

V pripravi na referat se je v nekaterih diskusijah porodilo še nekaj vprašanj, dilem in predlogov s področja diagnosticiranja. Rešitev in upoštevanje teh bi vsekakor pripomoglo k bolj strokovnemu in bolj kvalitetnemu diagnosticiranju vedenjsko in osebnostno motenih otrok in mladostnikov:

- Diagnostika kot funkcija tretmana naj bi upoštevala tudi izvenzavodske možnosti. V ta namen bi bilo potrebno poleg ustvarjanja jasnih zavodskih konceptov (k čemur naj bi v veliki meri pripomoglo ravno posvetovanje), opredeliti in utemeljiti tudi vse izvenzavodske (ali izveninstitucionalne) oblike tretmana MVO populacije.
- H kvalitetnejšemu diagnosticiranju bi vsekakor pripomogla tudi raziskava, ki naj bi ugotovila, katere podatke med tretmanom (zavodskim ali izvenzavodskim) strokovni delavci najbolj potrebujejo in katerih je premalo. Zato naj bi v programe strokovnega dela vnesli tudi katamnistična opazovanja.
- Razrešiti nekatere dileme v zvezi z različnimi pogledi na tretma, saj diagnostika pomeni tudi definiranje le-tega.
- Pripraviti predlog dogovora o splošnih triažnih načelih.

Tabela 2

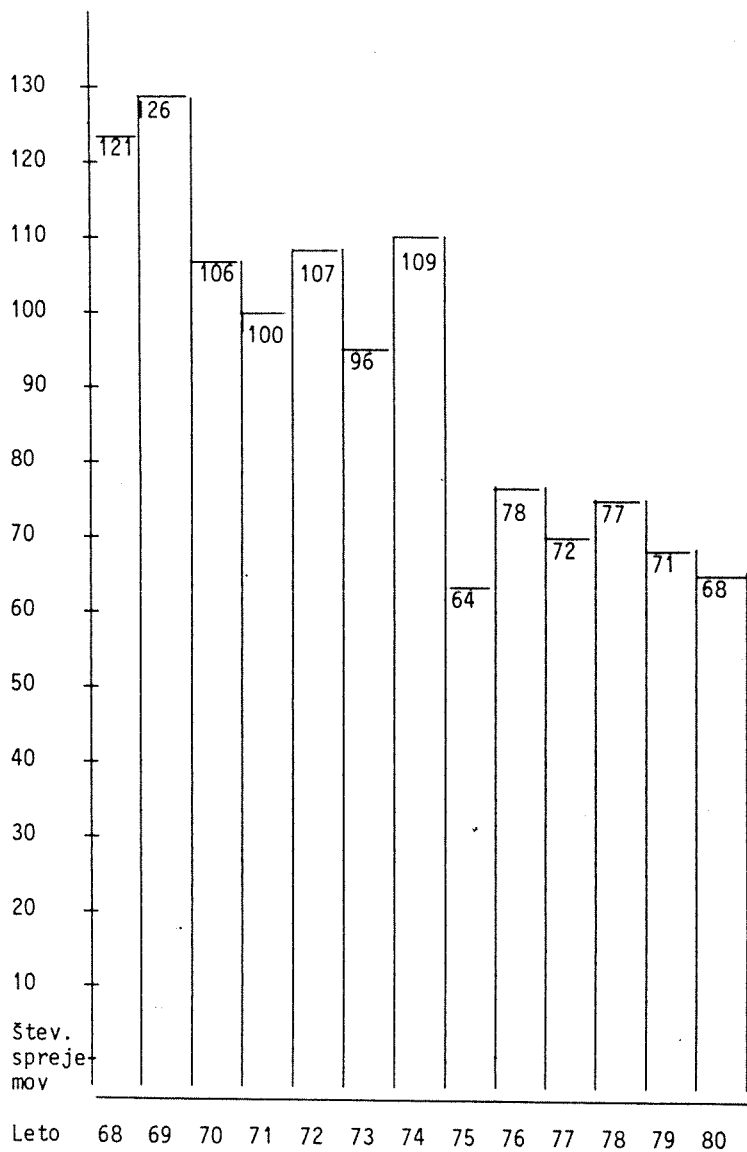

Tabela 3

	Kdo je napotil gojenc a (KO)? O S S S	
1970	1	1
1975	1	0
1980	2	0
	Ajdovščina	3
	Brežice	1
	Celje	0
	Cerknica	0
	Črnomelj	0
	Domžale	0
	Dravograd	0
	Grosuplje	0
	Hrastnik	0
	Idrija	1
	Il.Bistrica	1
	Izola	3
	Jesenice	1
	Kamnik	3
	Kočevje	0
	Koper	5
	Kranj	0
	Laško	1
	Lenart	1
	Litija	1
	Lj.Bežigrad	9
	Lj.Center	11
	Lj.Moste Polje	5
	Lj.Šiška	11
	Lj.Vič Rudnik	3
	Ljutomer	1

	Kdo je napotil gojenc a (KO)? O S S S	
Logatec	0	5
Maribor	5	1
Mozirje	1	0
M.Sobota	0	3
Nova Gorica	3	1
Novo mesto	1	0
Piran	0	3
Postojna	0	1
Radlje ob Dr.	3	1
Radovljica	0	3
Ravne na K.	0	0
Ribnica	0	0
Sevnica	0	1
Sežana	4	1
Slov.Gradec	1	0
Sl.Bistrica	0	2
Sl.Konjice	0	0
Škofja Loka	0	2
Tolmin	0	2
Trbovlje	2	1
Trebnje	5	0
Tržič	0	0
Velenje	0	1
Vrhnika	0	1
Zalec	1	1
	S o d i š č a	5 5%
	S K U P A J	106
		5 0%
		64
		7 10%
		68

Tabela 4

	č a s b i v a n j a v P M D - u					S k u p a j
	od 1 - 3 m.	od 3 - 6 m.	od 6 - 12 m.	več kot 12 m.		
1970	23 + 2 DC 24%	33 31%	46 45%	2 2%	106	
1975	14 22%	19 29%	19 29%	12 20%	64	
1980	11 16%	32 47%	22 32%	3 5%	68	

1.4. Problemi vzgojnega dela v mladinskem sprejemališču

Janez Vidmar

Občinska skupnost socialnega skrbstva, Maribor

Služba za varstvo razvojno motenih otrok in mladostnikov
s sprejemališčem

V Sloveniji delujeta dve sprejemališči: v Mariboru in v Ljubljani. Ustanovitelj mladinskega sprejemališča v Ljubljani je Skupnost socialnega skrbstva mesta Ljubljana po dogovoru in pooblastilu občinskih skupnosti socialnega skrbstva ljubljanskih občin. Sprejemališče v Mariboru je notranja organizacijska enota v okviru službe za varstvo razvojno motenih otrok in mladostnikov pri strokovni službi Občinske skupnosti socialnega skrbstva občine Maribor.

Dejavnost mladinskega sprejemališča združuje naloge s področja socialnega skrbstva in specialne vzgoje. Že od ustanavljanja dalje je opredeljena njihova preventivna naravnost, istočasno pa predstavlja prehod oziroma vmesno stopnjo med ambulantno obravnavo v centrih za socialno delo in drugih sorodnih institucijah ter zavodskim tretmanom v vzgojnih zavodih.

Dejavnosti, ki se izvajajo oziroma bi se lahko izvajale v okviru mladinskih sprejemališč, je mogoče razdeliti na naslednja področja:

1.4.1. Sprejemni center

1.4.2. Disciplinski center

1.4.3. Diagnostični center

1.4.4. Kratki socialno pedagoški tretman.

1.4.1. V okviru sprejemnega centra naj bi se izvajale predvsem naslednje naloge:

- Sprejem otrok in mladostnikov (ki jih pripeljejo delavci milice, druge osebe ali v izjemnih primerih pridejo sami),
- nudenje prehrane, prenočišča in druge oskrbe,
- potrebno varstvo in nadzorstvo,
- socialno pedagoška pomoč,
- priprava za vrnitev in
- spremstvo odrasle osebe ob vračanju.

Varstvo pobeglih otrok v okviru mladinskega sprejemališča predstavlja prvi stik pobeglega otroka z organizirano vzgojno dejavnostjo po krajšem ali daljšem begu. V tem primeru ne gre za izolirano dejavnost, ampak je vključena v celotno delo od iskanja otrok in mladostnikov (delo organov PM in UNZ) začasnega varstva in spremljanja v domače okolje (delo centrov za socialno delo in mladinskih sprejemališč) in svetovalnega dela z otroki, družino in drugimi za otroke pomembnimi sredinami (delo centrov za socialno delo in drugih sorodnih institucij).

Obravnava otrok in mladostnikov v času bivanja v sprejemnem centru

je določena z mnogimi omejitvami:

- čas bivanja je kratek (od enega do nekaj dni, dokler se ne uredi možnost njegove vrnitve),
- podatki o gojencih so skromni, v veliki meri smo vezani na njihove izjave in poročilo postaje milice oz. UNZ ter ugotovitve na osnovi opazovanj v času bivanja,
- skupina je zelo heterogena po starosti, spolu in osebni problematiki, posamezniki potrebujejo različno pomoč glede na osebne značilnosti in stiske, v katerih se nahajajo,
- omejene so možnosti vplivanja na nadaljnje razreševanje problemov po odpustu iz sprejemališča (kar v določeni meri tudi indirektno postavlja meje in okvir dejavnosti).

V mladinskem sprejemališču je zagotovljeno tudi varstvo otrok in mladostnikov, ki so ostali brez sredstev za preživetje (običajno iz drugih krajev in republik), ki so se izgubili, za katere ni ugotovljena identiteta (običajno gre za umsko manj razvite ali duševno bolne osebe) in mladih, ki so ostali nepredvideno brez ustreznega varstva (ob izjemnih situacijah v družini, deportacijah iz drugih držav in podobno).

Prav tako je prisotna potreba, da prevzema mladinsko sprejemališče v okviru svoje dejavnosti še dve funkciji:

Nadzorstvo v primerih, ko vključujejo v sprejemališče mladostnike organi UNZ in PM zaradi nadaljnje preiskave v zvezi s kaznivimi dejanji in sodišča zaradi zagotovitve prisotnosti na glavni obravnavi in varstva v času pripravljalnega postopka. V obeh primerih se pričakuje, da bo v okviru sprejemališča zagotovljena stalna prisotnost mladostnikov, preprečeno nadaljnje beganje in izvrševanje kaznivih dejanj. Mladinsko sprejemališče lahko sprejema nadzorstveno funkcijo, v kolikor jo je mogoče realizirati s programom in organizacijo dela, ne more pa nadomeščati ali prevzemati funkcije pripora. V praksi pa se pogosto znajdemo v situacijah, ko se težko odločamo med vključitvijo v sprejemališče, ki naj bi zagotavljalo omejevanje s programom, in priporom, ki predstavlja prostorsko omejitev.

"Intervencijska pomoč" v primerih, ko gre za alkoholizirane mladostnike, ki so nasilni in ogrožajo okolje, mladostnike pod vplivom mamil, mlade v afektivnih stanjih, ko zaradi njihove agresivnosti iščejo pomoč starši, v primerih suicidalnih poskusov ali groženj in v primerih, ko mladi zaradi osebnih stisk sami iščejo pomoč. V vseh primerih gre za trenutna, izjemna stanja, ko je ogrožen sam mladostnik ali neposredno okolje. Omenjena skupina potrebuje specifično obravnavo, ki se razlikuje od obravnave prejšnjih skupin. V kolikor želimo zagotoviti poseben nadzor in ustrezno pomoč mladostnikom v izjemnih stanjih, bi potrebovala sprejemališča posebne pogoje in ustrezno usposobljenost, vključevanje med ostale gojence pa pogosto predstavlja ogroženost tako za mladostnike kot tudi za ostale gojence. Prav tako tudi program dela običajno ne omogoča ustrezne pomoči tem mladostnikom.

Poseben problem v dejavnosti sprejemališč predstavlja začasna namestitev otrok in mladostnikov do ureditve drugih oblik varstva (otroci in mladostniki, za katere se ureja zavodsko varstvo, oddaja v drugo družino, različne premestitve, "čakanje" na izrek vzgojnega ukrepa in podobno). Iz te skupine se v posameznih primerih "regrutirajo" otroci, ki zaradi specifičnosti problematike ostajajo v sprejemališču, ne zaradi tega, ker bi v tem okolju dobivali najustreznejšo pomoč, ampak jim ni mogoče zagotoviti ustreznega tretmana v zavodih ali drugih institucijah.

Pri delovanju sprejemnih centrov se kaže osnovni problem v tem, da ni jasno izdelanega koncepta in vsebine dela, kar bi postavljalo okvir delovanja in določalo meje oziroma selekcijo ob sprejemu. V praksi pogosto te meje oziroma selekcijo izvajajo "uporabniki", ki mladostnike vključujejo v sprejemališče in posredno ali neposredno določajo naloge in okvir delovanja, ki se razširjajo glede na specifične potrebe in problematiko mladostnikov. Na sedanji stopnji je praktično postavljen okvir s tem, da zagotavlja sprejemni center neprekinjeno pripravljenost za sprejem mladih, ki so potrebni začasne pomoči in varstva, nimamo pa omejitev glede na program in možnosti dejavnosti, ki jih v okviru sprejemnega centra dejansko izvajamo. Pri tem v večji meri izstopa problem kontrolnih in omejitvenih funkcij, ki naj bi jih sprejemališče izvajalo, kot tudi intervenijske vloge v izjemnih stanjih mladostnikov.

1.4.2. Disciplinski center

Izvajanje vzgojnega ukrepa disciplinskega centra je obdelano v referatu tov. Kavčiča, tu ga omenjamo le v povezavi z dejavnostjo sprejemališča. V okviru mladinskega sprejemališča v Mariboru je organizirano tudi izvajanje vseh treh oblik vzgojnega ukrepa oddaje v DC. Izvajanje vzgojnega ukrepa oddaje v DC za nepretrgano dobo do dvajset dni je bilo že od ustanavljanja DC dalje vezano na druge obstoječe institucije (sprejemališča, vzgojne zavode). Pri izvajanju vzgojnega ukrepa DC kombiniramo individualno in skupinsko obliko dela in v programu določimo vključevanje v določene skupinske dejavnosti sprejemališča glede na osebne značilnosti mladostnika in cilje obravnave.

1.4.3. Diagnostični center

Tudi problematika diagnosticiranja je posebej obdelana, zato se tu omejujemo samo na možnosti diagnosticiranja v okviru mladinskega sprejemališča.

Diagnosticiranje predstavlja eno od dejavnosti mladinskega sprejemališča v Mariboru, predstavlja pa skupno dejavnost celotne službe za varstvo razvojno motenih otrok in mladostnikov, v okviru katere deluje sprejemališče. Izvajamo ambulantno in zavodsko obliko diagnosticiranja in kombinirano obliko diagnosticiranja v sprejemališču in spremljanja v okolju. Pri tem izhajamo iz osnove, da je diagnosticiranje proces, v katerem preko dejavnosti, ki poteka po programu, ki ga skupno oblikujejo delavci socialne službe in sprejemališča,

spoznavamo mladostnika in zanj pomembno okolje in se preko teh spoznanj odločamo za nadaljnje oblike obravnave. Izhodišče dela je skupnostna naravnost, ki predstavlja obravnavanje problemov mladostnika v sklopu zanj pomembnega socialnega okolja. Pri tem se ugotavljajo in preverjajo vloge mladostnika in okolja in naše možnosti vplivanja na njihovo spreminjanje. Mladostniki pogosto v času diagnosticiranja in vključitve v sprejemališče niso povsem izključeni iz njihovega prejšnjega okolja (obiskujejo matično šolo, delovno mesto, hodijo na treninge, krožke in podobne dejavnosti, ki so jih pred tem obiskovali, preživljajo konec tedna doma in podobno). S tem je pri posameznih mladostnikih dana dodatna možnost opazovanja in spoznavanja vloge posameznih sredin in mladostnika v njih. V času diagnosticiranja obstoja razpon od neprekinjenega bivanja v sprejemališču in vključitev v dejavnosti preko celega dne do druge skrajnosti, ko preživi v sprejemališču le sorazmerno kratek del dneva in ga vključujemo le v posamezne dejavnosti in v teh primerih v večji meri dopolnjujemo informacije in opažanja iz okolja. Diagnostična in prognostična ocena v teh primerih temelji tako na spoznanjih o možnosti vplivanja in spreminjanja pri mladostniku kot tudi na možnostih vplivanja na sredino, v kateri mladostnik živi (šola, dom, vrstniki ipd).

1.4.4. Kratki socialno pedagoški tretman

Kratki socialno pedagoški tretmani so se v okviru sprejemališča razvijali postopno ob dejavnosti diagnostičnega centra, izkušenj pri izvajanju vzgojnih ukrepov oddaje v disciplinski center kot tudi nujnosti, da se v okviru začasne namestitve v sprejemališče izdela okvirni program dela z mladostnikom s postavljenimi osnovnimi cilji in tako izgubi začasna namestitve negativni element (čakanja na nekaj").

Kratki socialno pedagoški tretman predstavlja kombinacijo socialnega svetovalnega dela delavcev socialne službe in vzgojnih dejavnosti v sprejemališču ter svetovalnega vplivanja na spreminjanje vplivov in odnosov okolju, (iskanje ljudi, ki nudijo v okolju mladostniku oporo in pomoč). Čas bivanja v sprejemališču ni vnaprej določen, ampak je odvisen od dosežene realizacije programa in ciljev. Za takšne oblike dela smo se odločali na osnovi predloga delavcev socialne službe, najpogosteje na predlog staršev, šole, delovnega okolja, v zadnjem obdobju pa so tovrstno obliko pomoči iskali tudi sami mladostniki.

V delu se vključujejo posamezni strokovni delavci socialne službe (soc. delavci, psiholog, defektolog) in vzgojitelji sprejemališča, v sam tretman pa smo pritegnili osebe, ki so za mladostnika pomembne, ki jih sprejema, ki bi mu lahko nudile oporo in pomoč, in tudi osebe, ki so ogrožale njegov osebnostni razvoj, je pa mladostnik od njih odvisen (starši in dr.). V osnovi smo se odločali za to obliko dela v primerih, ko smo pričakovali možnost ponovne vrnitve v domače okolje ali v nadomestno družino, šolsko oziroma delovno sredino. Glede na posebne pogoje in specifičnost je lahko prihajalo v tem času do spreminjanj delovnega ali učnega okolja, vključitve v drugo družino,

vključevanja v različne prostorske aktivnosti, iskanja nadomestnih objektov identifikacije.

Bivanje v sprejemališču je glede na intenzivnost lahko neprekinjeno preko celega dne, ali pa obiskujejo le šolo, hodijo na delo in se udeležujejo različnih drugih dejavnosti izven sprejemališča. V posameznih primerih se odločamo za postopno vključevanje v širšo socialno sredino ob začetnem neprekinjenem bivanju.

Kratki socialno pedagoški tretman zapolnjuje vrzel med svetovalnim socialnim delom v okviru centrov za socialno delo in sorazmerno dolgim zavodskim tretmanom, ki predstavlja praviloma tudi popolno izključitev iz dosedanjega okolja. Ta oblika dela ne nadomešča zavodskega tretmana, saj je namenjena drugim skupinam mladostnikov, ki jim je v tem okviru mogoče nuditi ustrezno pomoč, pogosto tudi preprečiti nadaljno stopnjevanje in utirjanje motenosti.

Osnovna značilnost je povezanost mladostnika z večjim ali manjšim delom dosedanjega mladostnikovega okolja, kar omogoča lažje ponovno vračanje. Vezano je na intenzivno delo z okoljem, v času tretmana igrajo pomembno vlogo osebe iz mladostnikove dosedanje sredine, zato je potrebno skupno načrtovanje dela in vsakodnevni pretok informacij med delavci, ki usklajujejo svojo dejavnost in jo dopolnjujejo z novimi spoznanji. Aktivna vloga mladostnika se bistveno ne razlikuje od vloge gojencev v vzgojnih zavodih. Razlika je deloma v tem, da je postavljen v večje število različnih situacij in možnosti pridobivanja različnih izkušenj iz socialne sredine.

V kratki socialno pedagoški tretman smo do sedaj vključevali predvsem:

- Mladostnike z adolescentnimi krizami, ki so se izražale v izrazitejših konfliktih v družini in drugih okoljih in so se rezultirale v beganju od doma, v izostajanju od pouka, opuščanju šole in delovnega mesta, v iskanju nadomestnih sredin, poskusih suicida, občasnem opijanju, zlorabi mamil in podobno,
- otroke in mladostnike iz ogrožujočih okolij, pri katerih se je pojavljalo stopnjevanje disocialne simptomatike,
- mladostnike, ki jim je bil izrečen vzgojni ukrep SNOSS v primerih, ko je bilo potrebno intenzivirati obravnavo zaradi stopnjevanja konfliktov, trenutnih aktualnih težav, ki so otežkočale ali onemogočale nadaljnje delo in pri mladostnikih z disocialno naravnostjo, pri katerih je bilo potrebno ustvariti pogoje za nadaljnje delo ob postavljanju nujnih omejitev, zahtev in odgovornosti,
- osnovnošolske otroke, pri katerih je izstopala vedenjska težavnost in učni neuspeh v tolikšni meri, da je bilo potrebno intenzivno svetovalno delo, spremljanje in pomoč, ker so se konflikti v šolskem in družinskem okolju stopnjevali in poglabljali.

Vloga sprejemališča v kratkih intenzivnih tretmanih je predvsem v organiziranju programa in odnosov, ki omogoča mladostnikom pridobivanje pozitivnih izkušenj in samopotrditve, usmerjeno na področja, ki v večji meri otežkočajo mladostnikovo vključevanje v socialno sredino, ob istočasnem postavljanju omejitev in odgovornost.

Predstavljene dejavnosti, ki se v okviru sprejemališč lahko izvajajo, predstavljajo osnovo, ki pa jo je mogoče prilagajati glede na specifične potrebe in možnosti posameznih okolij. Večina teh funkcij je vezana na neposredno povezanost z okoljem in predvsem skupno, programirano in izvajano delo sprejemališča in socialne službe, zato so možnosti izvajanja širših dejavnosti "centralnih sprejemališč" zaradi oddaljenosti in slabše povezanosti s centri za socialno delo vprašljive. Ob pogovorih in razmišljanjih o razvijanju nadaljnje mreže mladinskih sprejemališč bi veljalo razpravljati o potrebi, ki je bila postavljena ob reorganizaciji sodstva, da bi v krajih, kjer so bila ustanovljena sodišča za mladostnike, ustanovili tudi mladinska sprejemališča. Ob razmišljanju o aktualnosti takšnih ustanavljanj bi bilo potrebno ugotavljati predvsem potrebnost posameznih funkcij mladinskih sprejemališč na določenih področjih.

Med problemi, ki bi jim veljalo posvetiti nekaj več pozornosti v okviru seminarja, bi izpostavil razmišljanja o možnostih in omejitvah dejavnosti glede na heterogenost in veliko fluktuacijo ter razpetost med potrebo po nadzorstveni vlogi in odprtosti.

Prav tako menim, da je aktualen problem opijanja mladostnikov in drugih oblik afektivnih in izjemnih stanj, ki narekujejo na eni strani "intervencijsko pomoč", istočasno pa se pojavljajo kot "neuspešni" v obravnavi tako v okviru dejavnosti socialnih služb, vzgojnih zavodov in mladinskega sprejemališča kot tudi psihiatričnih ustanov.

Med praktičnimi problemi delavcev v sprejemališču je potrebno omeniti sorazmerno visoko fluktuacijo, kar je v precejšnji meri pogojeno z delom in tudi neurejenim statusom vzgojiteljev. Delovna obveznost neposrednega dela z gojenci v mladinskem sprejemališču je še vedno 42 ur ne glede na podobne obremenitve in dodatne naloge, kot jih imajo vzgojitelji v domovih in vzgojnih zavodih.

1.5. Možnosti vzgojnega dela v disciplinskih centrih

Anton Kavčič, pedagog

Center za socialno delo občine Ljubljana-Šiška

Disciplinski center je v tem poročilu pojmovan kot oblika tretmana, ki poteka v okviru izvrševanja disciplinskega ukrepa oddaje v disciplinski center za mladostnike.

Disciplinski ukrep oddaje v disciplinski center (v nadaljnjem besedilu: DC) je eden vzgojnih ukrepov, ki jih izrekajo sodišča mladoletnim storilcem kaznivih dejanj in sodniki za prekrške mladoletnim storilcem prekrškov.

Pri nas je bil ta ukrep uveden v mladinsko kazensko zakonodajo z novelo kazenskega zakonika leta 1959, na novo pa je bil opredeljen v mladoletniškem kazenskem pravu z uveljavitvijo nove jugoslovanske kazenske zakonodaje po letu 1976 in sprejet v pravo prekrškov 1979 leta.

Pravni temelji

Kazenski zakon SFRJ v 75. členu podaja tri skupine vzgojnih ukrepov ter opredeljuje splošna merila za njihovo uporabo. Disciplinski ukrepi se izrekajo mladoletniku, pri katerem niso potrebni trajnejši vzgojni ukrepi, zlasti če je storil kaznivo dejanje iz nepremišljenosti ali lahkomiselnosti (2. odstavek 75. člena KZ SFRJ).

Določitev posameznih vzgojnih ukrepov znotraj omenjenih skupin je prepuščena republiškimi oziroma pokrajinskimi zakonodajam. Kazenski zakon SRS določa kot disciplinska vzgojna ukrepa ukor in oddajo v disciplinski center za mladoletnike (1. odstavek 8. člena KZ SRS).

Oddajo mladoletnika v disciplinski center izreče sodišče tedaj, če je treba s primernimi kratkotrajnimi ukrepi vplivati nanj in na njegovo vedenje (1. odstavek 11. člena KZ SRS).

Oddajo v disciplinski center za mladoletnike izreče sodišče v eni naslednjih oblik (2. odstavek 11. člena KZ SRS):

- za določeno število ur ob nedeljah in prazničnih dneh in sicer največ za štiri zaporedne nedelje ali praznične dni;
- za določeno število ur v teku tedna, vendar največ trideset dni;
- nepretrgoma za določeno število dni, vendar ne več kot za dvajset dni.

Kadar izreče sodišče oddajo v disciplinski center, lahko določi, naj bo mladoletnik po izvršitvi tega ukrepa še pod strožjim nadzorom organa socialnega skrbstva (5. odstavek 11. člena KZ SRS). S tem je potrebno daljše vzgojno vodenje.

V disciplinskem centru opravlja mladoletnik koristna dela, primerna njegovi starosti (4. odstavek 11. člena KZ SRS). Pri tem mora sodišče paziti, da zaradi ukrepa mladoletnik ne izostane od rednega pouka ali dela (3. odstavek 11. člena KZ SRS). To velja tudi pri izvrševanju disciplinskega ukrepa.

Smotri in naloge tega disciplinskega ukrepa izhajajo iz splošnega namena vzgojnih ukrepov, kot ga opredeljuje 74. člen KZ SFRJ, 41. in 42. člen KZ SRS. Namen vzgojnih ukrepov je, da se mladoletnim storilcem kaznivih dejanj z varstvom, pomočjo in nadzorstvom zagotovi vzgoja, prevzgoja in pravilen razvoj in tako vpliva na njih, da v prihodnje ne bi več izvrševali kaznivih dejanj. Pri izvrševanju vzgojnih ukrepov je treba pri mladoletnikih omiliti ali odpravljati vedenjske in osebnostne motnje, oziroma posledice teh motenj, razvijati zavest o osebni odgovornosti za njihovo ravnanje in jih spodbujati, da tudi sami zavestno sodelujejo pri svoji prevzgoji.

Ostale zadeve pri izvrševanju vzgojnih ukrepov oziroma disciplinskega ukrepa oddaje v disciplinski center: napotitev, začetek izvrševanja, pogoje za preložitve, plačilo stroškov, poročanje in nadzorstvo - obravnava Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij in Zakon o kazenskem postopku, pri čemer se določbe teh zakonov smiselno uporabljajo tudi, kadar je mladoletniku tak ukrep izrečen v postopku o prekrških (199. člen ZIKS).

Disciplinski ukrep oddaje v disciplinski center ima v skladu z omejenimi zakonskimi določili naslednje značilnosti:

1. To je ukrep kratkotrajnega tretmana v nasprotju z vzgojnimi ukrepi strožjega nadzorstva in zavodskimi ukrepi, ki časovno trajajo dlje.
2. Izvrševanje tega disciplinskega ukrepa poteka ali v pogojih "odprte socialne zaščite" ali v okviru "institucionalne obravnave". Pri prvih dveh oblikah disciplinskega ukrepa mladoletnik ostane na prostosti, v svojem prirodnem življenjskem okolju, strokovni postopek v disciplinskem centru pa ima značaj ambulantnega tretmana. Tretja oblika disciplinskega ukrepa, pri kateri je mladoletnik za največ dvajset dni izločen iz svojega dotedanjega okolja, pa poteka v disciplinskem centru, ki deluje kot delovna enota v okviru kakega vzgojnega zavoda, zato ima izvrševanje te oblike disciplinskega ukrepa določene značilnosti zavodskega tretmana.
3. Kratkoročni tretman v disciplinskem centru je mogoče kombinirati z dolgoročnim, če je mladoletniku hkrati z disciplinskim ukrepom izrečen tudi vzgojni ukrep strožjega nadzorstva po organu socialnega skrbstva ali pa mu je le-ta izrečen naknadno po izvršitvi disciplinskega ukrepa.
4. Vodenje mladoletnika v DC poteka sočasno ob zaposlitvi. Ta služi kot sredstvo v procesu mladoletnikove prevzgoje, kajti ob delu je mogoče ustvarjati ali koristiti spontano nastale življenjske situacije, ki imajo učinkovito vzgojnokorektivno in terapevtsko vrednost.
5. Tretman v DC pride v poštev le za populacijo mladoletnikov, pri kateri je mogoče pričakovati, da bo že s kratkotrajnim tretmanom dosežen namen disciplinskega ukrepa.
6. Za vse vzgojne ukrepe je značilno, da postavljamo v ospredje njihov vzgojni-popravni namen, kar velja tudi za disciplinski ukrep oddaje v DC.

Vsebinska, pedagoško-psihološka izhodišča

Ob opisanih osnovnih značilnostih disciplinskega ukrepa oddaje v DC se pojavljajo posebne zahteve glede na cilje, vsebino in potek tretmana, oblikovanje terapevtskega razmerja, izbor populacije, vloga svetovalčeve osebnosti in omejitve, ki jih kratkotrajni tretman vsebuje že sam po sebi.

1. Osnovni koncepti DC

Disciplinski center ni naša originalna zamisel, pač pa smo ta ukrep povzeli iz prakse drugih držav (Nemčija, Avstrija, ZDA, Anglija, Nizozemska). Prvotno je bil disciplinski center uveden kot nadomestilo za telesno kazen, kot sredstvo za discipliniranje in "iztreznitev" mladega človeka, ki je zašel na stranpota.

Del tega prvotnega namena je še vedno prisoten, saj je vsebovan v samem imenu. Razen tega našo prakso tudi bolj ali manj obremenjuje

ambivalenca do delinkventne mladine, ki korenini v tradicionalnem represivnem - kaznovalnem razmerje do odklonskih pojavov, kar posledično vpliva tudi na pogoje, ki jih ustvarjamo pri delu z disocialnimi mladoletniki.

Disciplinski ukrep oddaje v DC vsebuje torej notranja nasprotja med disciplinsko-represivnim in vzgojno-korektivnim namenom. Zato ni čudno, da se je ponavljalo določeno nerazumevanje v pogledu vsebine in osnovnega koncepta našega DC.

Prisila za mladoletnika, ki mu je izrečen ta ukrep, je v tem, da mora redno in točno prihajati na določeno mesto, da se mora v določenem času odpovedati eventualnim osebnim, prijetnejšim ciljem.

V okviru samega DC pa bi bilo nesmiselno povečevati mladoletnikovo neugodje, napetost, občutja krivde in strahu ter ga zaposliti z nesmiselnimi, neprijetnimi opravili, če namreč želimo temu ukrepu dati določeno vzgojno vrednost.

Zato naj bo vsebina tretmana v DC psihodinamično naravnano socialno-pedagoško delo.

2. Cilji tretmana v DC

Možnosti vzgojnega dela v DC so gotovo omejene glede na kratek čas tretmana. Upoštevati je namreč treba, da so stiki z mladoletnikom v DC le nekajkratni in časovno omejeni. Zato ni smiselno zastavljanje visokih ciljev v smislu globljih popravnih posegov v strukturo mladoletnikove osebnosti.

Smiselna je usmeritev na terapevtske cilje in naloge, ki se nanašajo na mladoletnikove aktualne probleme, ki jih mladoletnik dnevno doživlja, pri čemer se moramo opreti predvsem na zdrave silnice mladoletnikove osebnosti. Mladoletniku nudimo oporo in spodbudo, da pride pozitivno bolj do izraza, mu pomagamo pri ustvarjanju in razvijanju njegovih razvojnih možnosti, da se bo v bodoče sam bolje znašel in bolj uspešno reševal svoje probleme oziroma življenjske razmere. Ob tem je potrebno, da mladoletniku nudimo tudi možnost za sprostitev čustvenih napetosti in moralnočustveno oporo v težavah.

Tretman mora biti usmerjen v pomoč mladoletniku, da bi lahko razvil samostojnost, odgovornost, kritičnost in ustvarjalnost ter v skrb za njegove ugodne razvojne pogoje oziroma pomoč pri urejanju njegovih življenjskih razmer.

Sprejetje "omejenih" ciljev, prilagojenih osebnosti mladoletnika, ne pomeni tudi slabše kvalitete, ampak le omejitev časovnega obsega tretmana.

V tem pogledu bi lahko tretman v DC primerjali s kratkoročno terapijo v psihoterapevtski praksi, ki se v svetu široko uveljavlja in je uspešno za določene vrste pacientov.

Zavreči moramo predsodke o idealiziranih ciljih tretmana in o potrebnosti dolgotrajnega obravnavanja mladoletnikov, tudi kadar mladoletnik tega ne potrebuje. Ni toliko pomembno, koliko časa obravnavamo mladoletnika, ampak kako.

3. Intenzivnost tretmana

Glede na kratek čas bivanja mladolenika v disciplinskem centru tretman intenzivno poteka.

Intenzivni tretman zahteva dobro organizacijo strokovnega dela in večjo aktivnost svetovalca.

Diagnostično-prognostična ocena bi morala biti postavljena že pred izrekom ukrepa, kar omogoča izbor ustreznega ukrepa. Diagnostični postopek bi moral biti izveden v strokovnem teamu v vsakem primeru zavodske oblike disciplinskega ukrepa. Svetovalci bi morali imeti že pred prihodom mladolenikav DC zbrano vso potrebno dokumentacijo, vključno z napotki in predlogi za vodenje ter načrt dela. Tako ne bi bilo potrebno naknadno proučevanje in diagnosticiranje.

Za vsak dobro organiziran tretman je potrebna temeljita priprava, ki obsega: poznavanje diagnoze, prognoze in možnosti tretmana, postavitve načrta tretmana, pripravo mladolenika in domačih na disciplinski ukrep. Dobro bi bilo skleniti terapevtski sporazum - sprejeti dogovor o pričetu izvrševanja vzgojnega ukrepa, o sodelovanju in medsebojnih obveznostih, o načinu izvrševanja disciplinskega ukrepa in programa bivanja v disciplinskem centru.

Kratek čas tretmana zahteva tudi večjo aktivnost svetovalca tako v pripravi kot med tretmanom. Svetovalci mora tudi dodatno med postopkom oceniti probleme mladolenika in po potrebi program prilagoditi trenutnemu, aktualnemu položaju ter hkrati spreminjati po potrebi tudi metode in tehnike. Aktivnost svetovalca se kaže tudi v njegovi zainteresiranosti za mladolenika in vživljanju v njegove življenjske probleme.

Mladolenika v DC ne bo mogoče usmeriti na višjo socializacijsko raven kar avtomatično, že samo zato, ker mu je bil izrečen ta ukrep, ampak le ob aktivni svetovalčevi pomoči in ustreznem vodenju.

4. Oblikovanje terapevtskega odnosa

Mladolenik pogosto, zlasti v začetku doživlja DC kot omejevanje, prisilo oziroma represijo. Z njim je zaradi obrambne pozicije težko vzpostaviti stik, ki pa je predpogoj za uspešno vodenje.

Problemi odporov pri tretmanu v DC so podobni kot pri drugih vrstah obravnave. Gotovo pa so pri kratkotrajnem tretmanu še bolj pomembni, ker je mladolenik v obravnavi le kratek čas. Zato tretman v DC zahteva vzpostavitev naglo delujočega stika.

Pri oblikovanju takega terapevtskega razmerja se moramo nasloniti na mladolenikovo potrebo po odvisnosti, opori, ki ga lahko spodbudi k hitrejšemu in boljšemu sodelovanju ter k lastnim prizadevanjem pri iskanju rešitev za probleme.

Pretirano skromno prikazovanje možnosti, ki jih ima mladolenik in pesimistično gledanje na tretman, zmanjšuje tudi pri mladoleniku pripravljenost za tretman in vlaganje naporov. Zato se tega izogibamo in se pri oblikovanju ustreznega razmerja rajši naslonimo na tiste lastnosti mladolenikove osebnosti, ki spontano delujejo, tako da tudi pospešujejo tretman.

Posebno pomembno je svetovalčevo doživljanje tistih lastnosti mladostnikove osebnosti, ki vzbujajo odpore pri svetovalcu. Zato je potrebno, da pojača lastno kontrolo te (kontratransferne) situacije.

Osnovna zahteva za oblikovanje ugodnega terapevtskega razmerja je, da svetovalec sprejme mladostnika takega, kakršen je, z vsemi "dobrimi" in "slabimi" lastnostmi, mu omogoča odprto komunikacijo brez ustrahovanja. Mladostnika tudi zelo moti, če se svetovalec poslužuje zavestno ali podzavestnih laži (npr. o vlogi).

Odpore pa je mogoče odpravljati tudi z ublažitvijo čustvenih nape-
tosti in sicer s pomočjo kake sprostitvene dejavnosti.

5. Zaposlitev kot posebna okoliščina terapevtske situacije

V DC poteka vodenje ob zaposlitvi. Sodobno koncipirana "socialna terapija" mladostnih delinkventov čedalje bolj uporablja metode in tehnike "neverbalne komunikacije", ki imajo vlogo "medija" v tretmanu, ki pospešuje resocializacijo. Ta koncept je bil vnešen tudi v naš DC, ker ima zaposlitev veliko vzgojno-korektivno in tudi terapevtsko vrednost.

Pri izbiri zaposlitve upoštevamo mladostnikovo poklicno situacijo, njegove interese in sposobnosti.

Mladostnike, ki obiskujejo šolo, je smotrno zaposliti z učenjem in pripravo na šolo. Vendar DC ne sme biti "servis za inštruktažo", pač pa naj svetovalec mladostniku posreduje tehniko in organizacijo učenja. Mladostniku naj pomaga v tem, kako se je treba učiti.

Konkretno pomoč pri učenju pa naj mu nudi le po potrebi. Hkrati lahko obravnavamo razmerja do sošolcev in učiteljev.

Interesno-tehnična zaposlitev v DC pa vključuje razne delovno-produktivne dejavnosti, oblikovanje različnega industrijskega ali odpadnega materiala, izdelovanje enostavnih, uporabnih, okrasnih in estetsko dovršenih predmetov ter popravila enostavnejših aparatov. Izbrane naj bodo take vrste zaposlitve, da bo učinek dela dosežen že med bivanjem v DC, izdelki pa naj služijo mladostniku ali domačim. Mladostnik naj pri tem doživi vrednost dela in občutek ustvarjalnosti. Ob zaposlitvi se mladostnik navaja na delovne navade, na sodelovanje, na premagovanje težav in samostojno odločanje ter se tako usposablja za boljše opravljanje poklicne vloge. To je tudi priložnost za vzbujanje interesov in usmeritev v prostem času, da bi tudi pozneje doma kaj koristnega počel ali se vključil v kako organizirano pristočasno dejavnost.

Izbira zaposlitve naj bo pestra, da je mogoče zadovoljiti različnosti interesov. Združena je lahko tudi s kako zabavno-razvedrilno ali športno-rekreativno dejavnostjo. Prednost imajo take dejavnosti, ki so za mladostnika privlačne, dovolj dinamične in imajo izrazen ter sprostitveni namen.

Zaposlitev v DC ne sme biti zgolj zabava niti ne sredstvo prisile. To ni delovni trening, ki služi uvajanju v proizvodnjo, niti ni okupacijska terapija, kot je v psihiatrični praksi, pač pa ima vzgojno-korektivni namen.

6. Delo z mladoletnikovim okoljem

Psihodinamično naravnani tretman zahteva vzporedno obravnavanje mladoletnikovega življenjskega okolja. Zato je svetovalec med izvrševanjem disciplinskega ukrepa v stiku z mladoletnikovimi starši, po potrebi jim nudi vzgojni nasvet in pomoč pri urejanju družinskih razmer. Smotrna je tudi navezava stikov z drugimi osebami iz mladoletnikovega okolja, ki so zanj pomembne in zlasti z njegovimi prijatelji. Kadar je to mladoletniku v korist, svetovalec zaprosi za pomoč šolo, delovno organizacijo ali kako drugo strokovno službo oziroma družbeno organizacijo.

OPOMBA: opisane možnosti vzgojnega dela v DC so gotovo zelo splošne. Kaj lahko dejansko storimo danes za konkretnega mladoletnika v DC, pa je seveda vsakokrat posebno vprašanje. Morda bi poizkušali skupaj najti odgovor, ki bi lahko koristil bodoči usmeritvi prakse.

7. Vloga svetovalca

Eno temeljnih psihodinamičnih izhodišč tretmana je prepričanje, da je uspešnost katerekoli metode zelo odvisna od svetovalčeve vloge oziroma razmerja med svetovalecem in mladoletnikom. Pri tem je važno spoznanje, da z avtoritativno-kaznovalno vlogo ni mogoče ustvariti takega razmerja, ki bi omogočalo uspešno vodenje. Gre za to, da damo mladoletniku aktivno vlogo, da mu dopuščamo svoboden razmah pozitivnih sil, ustvarjalnosti in individualnosti, da smo pri tem strpni, dopustljivi, da zaupamo v njegove pozitivne sile in smo mu naklonjeni. Spoštujemo njegovo osebnost, sprejmimo ga z razumevanjem in človeško toplino, nudimo mu oporo in mu bodimo predvsem mentorji, svetovalci, prijatelji-resnični vzgojitelji.

Ustvarjanje demokratičnih in bolj humanih razmerij v vzgoji zahteva odpravljanje nadrejene svetovalčeve vloge, opuščanje represivnosti-omogoča pa nam vzgajanje svobodnih, razmišljajočih, odgovornih in ustvarjalnih ljudi.

8. Izbor mladoletnikov za DC in kriteriji za razvrstitev

Uspešnost disciplinskega ukrepa oddaje v DC je odvisna tudi od pravičnega izbora mladoletnikov. DC pride praviloma v poštev za tiste mladoletnike, ki niso huje moteni in pri katerih je mogoče namen vzgojnega ukrepa doseči že s kratkotrajnim tretmanom.

Glede na vrsto disocialnih motenj po etiološki kvalifikaciji je to primeren ukrep:

1. za mladoletnike z normalno osebnostno strukturo s situacijskimi reaktivno pogojenimi motnjami, ki so posledica izjemnih obremenitev, izjemnih in enkratnih zavajanj, kratkostičnih reakcij, naključnih okoliščin, mladostne nepremišljenosti in nekritičnosti;
2. za mladoletnike s sekundarno pogojenimi razvojnimi motnjami, ki so posledica motenega čustvenega razvoja, oziroma lažji primeri iz podskupine z nevrotično osebnostno strukturo.

Kriteriji za razvrstitev v DC pa zahtevajo, da regres v socialnem vključevanju ni huje izražen in da so motnje pri izpolnjevanju

ključnih socialnih vlog blažje narave; da je družina za mladoletnika še čustveno privlačna, da družinska situacija ni izrazito neugodna; mladoletnik mora biti vodljiv, voljan pomoči in sposoben za samokritičnost ter glede na stopnjo inteligentnosti v mejah normalnega povprečja.

Možnost izvrševanja disciplinskega ukrepa

Možnosti izvrševanja disciplinskega ukrepa glede na objektivne pogoje so odvisne od ustanovitelja, financiranja, osebja, prostorov in opreme. Organizacija teh pogojev pa je v glavnem vprašanje naše pripravljenosti in programske volje, tj. prepričanja, da želimo pomagati mlademu človeku v stiski in s tem opravljati tudi potrebno in družbeno koristno delo.

1. Ustanovitelj

Zakonodajalec je predvidel, da DC ustanovi občinska skupnost socialnega skrbstva (OSSS). Dve ali več skupnosti pa lahko ustanovijo skupni DC (187. člen ZIKS).

Ta čas deluje v Sloveniji le šest DC. V Mariboru za vse tri oblike disciplinskega ukrepa oddaje v DC, za prvi dve obliki DC pa v Celju pri Centru za socialno delo, v Gornji Radgoni pri strokovni službi OSSS, v Laškem pri strokovni službi OSSS, pri Vzgojnem zavodu v Veržetu za tri pomurske OSSS in pri Centru za socialno delo Ljubljana-Šiška.

Nekdaj je DC deloval še v štirih občinah in pri PMD v Ljubljani ter pri Vzgojnem zavodu Slivnica za tretjo obliko disciplinskega ukrepa, vendar so bili ti DC ukinjeni zaradi kadrovskih ali prostorskih težav.

Opomba: kazalo bi razpravljati o tem, kakšne so težave, ovire in možnosti ustanavljanja DC v Sloveniji. Potrebno bi bilo sprejeti konkretna stališča, da bi sodišča in sodniki za prekrške lahko izrekli ta vzgojni ukrep, kot to določa zakon. Za izvršitev vzgojnih ukrepov namreč skrbi pristojna skupnost socialnega skrbstva (180. čl. ZIKS). Posebno vprašanje se nanaša na možnost izvrševanja tretje oblike disciplinskega ukrepa oddaje v DC pri vzgojnih zavodih za vedenjsko in osebnostno motene mladostnike.

2. Financiranje

Stroške izvrševanja vzgojnih ukrepov in tudi stroške oskrbe v DC plača pristojna občinska skupnost socialnega skrbstva (184. člen ZIKS). Zakon o svobodni menjavi dela omogoča sofinanciranje skupnega DC za več OSSS in predvideva tudi tako možnost svobodne menjave dela kot je delovanje DC v okviru vzgojnega zavoda.

3. Številčni podatki

Sodišča v Sloveniji so 1979. leta izrekla 668 vzgojnih ukrepov, od tega 54 (8%) disciplinskih ukrepov oddaje v DC; v letu 1980 pa 849 vseh vzgojnih ukrepov, od tega oddaje v DC 67 (8 %).

Sodniki za prekrške pa so mladoletnikom zaradi prekrškov v prometu

leta 1979 izrekli 5234 vzgojnih ukrepov, od tega 7 disciplinskih ukrepov oddaje v DC. V letu 1980 pa je bilo izrečeno 5674 vzgojnih ukrepov, ukrepov oddaje v DC pa 21.

Gotovo ta vzgojni ukrep - zaradi svojih vzgojnih možnosti in vrednosti - zasluži vso našo pozornost.

Uporabljeni viri

Carić, A., Bilić, J., Upučivanje u discipl.centar za maloljetnike, Kriminalističko-kriminološki institut "Ivan Vucetić" pri Pravnom fakultetu u Splitu, Split 1972

Skaberne, B.: Disciplinski center za mladoletnike, Vestnik sveta za socialno varstvo LRS, 1. L., 1962, št. 4.

Sax-Lozar, B.: Vsebina in metode socialno pedagoškega dela v discipl. centru pri Zavodu za socialno delo Ljubljana-Šiška, Vestnik socialnega varstva LRS 1. VI., 1967 št. 2-3.

Skaberne, Brezovec: Organizacija, osnovna načela in metode dela z mladoletnimi stonilci kaznivih dejanj v DC za mladoletnike v LR Sloveniji, Vestnik sveta za socialno varstvo LRS, 1.I.,1962, št. 4.

Skalar, V.: Tretman, skripta, Filozofska fakulteta - PZE za pedagogiko, Ljubljana, 1978.

Bergant, M.: Permisivna in represivna vzgoja, skripta, Filozofska fakulteta-PZE za pedagogiko.

Brezovec, C.: Metode dela v disciplinskem centru, Vestnik delavcev na področju socialnega dela, 1974, št. 1-2.

Bregant, L.: Problem kategorizacije in evidence otrok z motnjami vedenja in osebnosti, Osvrti št. 1 Savez društva defektologa Jugoslavije, Beograd 1968.

Kavčič, A.: Izvrševanje vzgojnega ukrepa oddaje v disciplinski center, tipkopis, 1978.

Kazenski zakon SFRJ, Uradni list SFRJ, št. 44-654/76.

Kazenski zakon SRS, Uradni list SRS, št. 12-618/77.

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, Uradni list SRS, št.17-1192/79.

2. OBČNI ZBOR SEKCIJE MVO

2.1. Zapisnik seje občnega zbora 12. decembra 1981 v hotelu Bor Preddvor

Dnevni red:

1. Otvoritev občnega zbora
2. Volitev organov občinega zbora:
 - delovnega predsedstva
 - verifikacijske komisije
 - kandidacijske komisije
 - zapisnikarja
 - dveh overovateljev zapisnika
3. Poročilo predsednika sekcije
4. Poročilo delu študijske skupine
5. Blagajniško poročilo
6. Poročilo nadzornega odbora
7. Razprava o poročilih in diskusija
8. Poročilo verifikacijske komisije
9. Poročilo kandidacijske komisije in izvolitev predsednika
10. Podelitev priznanj za življenjsko delo
11. Zaključek občnega zbora

ad 1)

Predsednik sekcije je pozdravil delegate in goste občnega zbora ter predlagal zgoraj navedeni dnevni red, ki je bil enoglasno sprejet.

ad 2) Delovno predsedstvo: Škoflek Ivan, predsednik
Ravnikar Franc, član
Knafelc Franjo, član

Verifik. komisija: Nečimer Slavica, predsednik
Vodnik Aljoša, član
Rotar Mihael, član

Kand. komisija: Martinovič Helena, predsednik
Kobolt Alenka, član
Kemperle Eva, član

Zapisnikar: Rotar Miha

Dva overovatelja: Nečimer Slavica
Kemperle Milan

ad 3)

Predsednik je prebral poročilo sekcije MVO za obdobje 79-81 in je v celoti priloženo temu zapisniku.

Ob koncu je predsednik seznanil občini zbor, da je 18. številka našega glasila Ptički brez gnezda že v tisku. V njej bo objavljeno celotno gradivo s posvetovanja v Preboldu.

Ob zaključku govora se je predsednik zahvalil vsem članom upravnega odbora. Novemu odboru pa je zaželel v naslednjem mandatnem obdobju čim več delovnih uspehov.

ad 4)

O delu študijske skupine sta poročala: Kobolt Alenka (njeno poročilo je priloženo zapisniku) in Franc Imperle (poročilo bo poslal naknadno)

po pošti). Ob koncu je tov. Imperle, vodja študijske skupine, predlagal kandidacijski komisiji, naj bi bil v bodoče en član študijske skupine stalni član upravnega odbora društva, kar bi prispevalo k boljši korelaciji in ažurnejšemu obveščanju.

ad 5)

O finančnem stanju naše sekcije nas je seznanila tov. Mirjana Velikič (pismeno poročilo bo poslala naknadno po pošti).

ad 6)

O delu nadzornega odbora je poročal tov. Škoflek. Ugotavljal je, da je poslovanje na finančnih karticah ažurno in da je bila dinamika gibanja sredstev velika. Ugotovil je, da je rezultat dela društva dobro razviden iz predsednikovega poročila.

ad 7)

Razpravo o poročilih je odprl tov. Janez Vivod in upravnemu odboru predlagal izvolitev novega urednika glasila Ptički brez gnezda, ki naj bi bil predvsem vsebinski urednik, sam pa še vedno prevzema naloge tehničnega urednika glasila. Ugotavlja tudi, da je število naročnikov našega glasila premajhno. V glasilu je preveč člankov, ki govore o organizacijskih vprašanjih, premalo pa je člankov, ki bi bili odsev našega dela in življenja. Vspodbuja člane k večjemu sodelovanju, kajti le tako bo glasilo zares naše. Predlaga obnoveitev uredniškega odbora, o čemer naj razpravlja in sklepa novi upravni odbor. Novi člani uredniškega odbora morajo biti bolj delovni. Ob naštetih vsebinskih težavah ima odbor tudi finančne težave. Grafična oprema glasila je zelo draga, zato bi morali povečati naklado, kar bi glasilo občutno pocenilo (sedaj izide 500 izvodov). Če hočemo, da bo naše glasilo še izhajalo, bo nujno podpisati z vsemi vzgojnimi zavodi sporazum o dotiranju glasila. Tudi skupnost SRS naj bo podpisnica tega sporazuma. K sodelovanju je potrebno spodbuditi tudi druge delovne organizacije, ki bi v glasilu objavljale predvsem svoje reklame, kar bi glasilu pomagalo iz sedanje finančne krize. Tov. Vivod je poudaril, da bi tako lahko tudi ekonomsko ceno glasila, ki je za naročnike precej visoka, pocenili oziroma obdržali konstantno.

Vse te predloge naj obravnava novi upravni odbor in do njih zavzame svoje stališče.

O dotiranju našega glasila so razpravljali tudi ravnatelji vzgojnih zavodov: Tov. Lojk, ravnatelj vzg. zavoda Višnja gora, je predlog tov. Vivoda v celoti podprl. Ravnatelj vzgojnega zavoda Veržej tov. Belovič je povedal, da je bil ta predlog danes prvič iznesen, zato je o tem potrebno še razmišljati in pripraviti predlog participacije. Ostali ravnatelji vzgojnih zavodov se niso vključili v razpravo.

V nadaljevanju je tekla diskusija o delovanju študijske skupine.

Ravnatelj VZ Veržej je podprl predlog študijske skupine o načinu nadaljnjega izobraževanja strokovnih delavcev zavoda, pri čemer je poudaril, da je v situaciji stabilizacije tak predlog mnogo sprejemljivejši, kot dragi seminarji. Delegati naj informacijo o takem načinu izobraževanja prenesejo v vzgojne zavode!

V nadaljevanju pogovora se spontano vračamo k že omenjenim vprašanjem in sicer se izoblikuje sklep, naj člani novega upravnega odbora imenujejo novi uredniški odbor za naše glasilo, pri tem naj črtajo tiste člane, ki niso več zaposleni v naši stroki. (Pupis, Sever).

Tov. Imperl predlaga, naj aktivno pišejo v našem glasilu tudi zunanji naročniki glasila (zunanji sodelavci).

V nadaljevanju je tov. Imperl omenil, da je težko sklicevati sestanke študijske skupine, kajti udeležba članov je odvisna od tega, kje je sestanek sklican.

Tov. Klopčič predlaga, da se en član študijske skupine udeleži sestanka ravnateljev, kjer bi diskutirali o tem problemu.

Na vprašanje delovnega predsedstva: ali je sprejemljivo to, kar študijska skupina predlaga in načrtuje v bodoče (mini seminarji), je bil odgovor sledeč:

Načelno se delegati strinjamo s to obliko, vendar bi bilo kljub temu potrebno ločiti predavateljske seminarje od seminarjev, katerih metodologija naj bi bile vaje - treningi, prav slednji potrebujejo premišljeno določen kraj, ker so po značaju dela mnogo bolj naporni od predavateljskih, pa tudi tehnično jih je težje izpeljati - meni tov. Lojk.

Tov. Vivod meni, da so predvsem važni cilji posameznih seminarjev; zavode je potrebno jemati kot celoto v SRS.

Delegat VZ Logatec predlaga, naj posebna komisija predlaga in prouči ustreznost organiziranja seminarjev v vzgojnih zavodih. Ob tem je potrebno upoštevati konceptualne usmeritve zavodov.

Še misel o seminarjih grupnega tretninga:

"Grupna dinamika je temelj, na katerem bi morali še graditi", pravi tov. Lojk. Ta način izobraževanja - predvsem vzgojiteljev, mora še ostati. Vse ostale tehnike so nadgradnja in razširjanje znanja o poznavanju grupe - omeni transacijsko analizo in realnostno terapijo.

Na predlog predsedstva občnega zbora, tov. Lojk na kratko pojasni občnemu zboru pojem in cilje transacijske analize.

Tovrstni treningi naj bi bili razširitev senzitivity treningov.

Tov. Martinovič je pred kratkim o tem poslal upravnemu odboru pisno informacijo o transacijskem treningu in bo objavljena tudi v glasilu Ptički brez gnezda.

V bodočih programih dela je tovrstno izobraževanje predvideno, nujno pa je, da zavodi izhajajo iz lastnih potreb, koga bi bilo perspektivno na teh treningih izobraževati in šele na tej osnovi se lahko organizirajo tovrstni seminarji, pravi tov. Ravnikar.

V nadaljevanju teče diskusija delegatov v zvezi z 42-urno tedensko obvezo vzgojiteljev. Vzel nastane ob vprašanju, kdo bo odločal o tem, koliko efektivnih ur mora v 42-urnem tedniku opraviti vzgojitelj. Trenutno se s tem problemom ukvarja pedagoški inštitut v Ljubljani. Ravnatelj VZ Veržej omeni, da vsak zavod ta problem po svoje

ureja in da med zavodi v SRS to ni usklajeno, kar povzroča v zavodih konfliktno situacijo in različna individualna tolmačenja. V tej smeri bi se moralo čimpreje nekaj pokreniti in za vse zavode poenotiti. Tudi gledanja posameznih zavodov na ta problem so pomembna.

Za rešitev tega pomembnega problema lahko upravni odbor pokrene akcijo, ne pa dokončno realizacijo. (Diskutirajo: tov. Ravnikar, tov. Knafelc in tov. Pogačnik).

Tov. Pogačnik tudi pojasni, kako so v VZ Planina uspeli zmanjšati efektivno obvezo vzgojitelja na 25 ef. ur dela.

Ravnatelj Veržega vidi jedro problema v sami zakonski osnovi, ki jo bo potrebno spremeniti in le na tak način poenotiti efektivno obvezo vzgojiteljev MVO v SRS.

Tov. Pajk osvetli ta problem še s primerjanjem dela učiteljev v oddelkih podaljšanega bivanja v osnovnih šolah. Kljub jasni sliki o težavnosti dela vzgojiteljev v zavodih, je njihova obveza večja. Predlaga, naj se ugotovi, kdo take lapsuse predlaga zakonodajalcu in predlaga, naj o tem problemu še diskutirajo vsi forumi (v PB je ef. obveza vzgojitelja 26 ur tedensko, v vzgojnem zavodu pa 30, poleg tega so tu še nedeljska, praznična dežurstva, problem sobot in nočnega dela, česar v PB ni.).

V nadaljevanju so delegati razpravljali o koreferatu dr. Skalarja, ki je dal pobudo za razpravo o organizaciji študija na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Tov. Skoflek še enkrat osvetli namen smernic in izhodišč, ki so v tem trenutku še neizoblikovani.

Ob reformi visokošolskega študija v SRS je prav sedaj ugoden trenutek za tovrstne predloge, odločitve, sugestije k oblikovanju katedre za visokošolski študij kompleksne usmeritve MVO na FF v Ljubljani, ki naj bi poleg MVO vključevala še penologijo in domsko pedagogiko. Taka integracija naj bi predvsem izboljšala kvaliteto in večstranskost takih profilov. Poleg tega je potrebno razumno vskladiti študijske programe med PA in FF.

Taka so na kratko dosedanja dognanja, pravi tov. Skoflek in vspodbudi razmišljanje delegatov.

Na to tov. Vivod iz patriotskega stališča pojasni svoje razmišljanje in ga utemelji z alternativo, da ima vsak narod pravico razvijati vse znanstvene discipline, tako tudi naš. Potrebno je biti tudi agre-siven, da do česa prideš in ne smeš gledati na problem iz aspekta krajevne skupnosti, zaključí svoje izvajanje.

Na osnovi tega nastane vprašanje: Čigava naloga naj bo izvedba oziroma priprava našega predloga? Ta zadeva mora biti dobro predelana in pripravljena, ker gre za dalekosežne odločitve, pravi tov. Pajk.

Mnenje delegatov je, da je to vsekakor ena od prihodnjih nalog upravnega odbora oziroma študijske skupine sekcije.

Tov. Vivod še enkrat opozori na pomembnost osnutka, tov. Koboltova pa povzame in izpostavi vprašanje, kdo bo izdelal prav ta osnutek, ki naj bi bil šele nato prezentiran zakonodajalcu.

Dileme delegatov ob tem vprašanju naj ostanejo še odprte, predlaga

predsedstvo občnega zbora in nadaljuje z dnevnim redom.

ad 8) Verifikacijska komisija ugotavlja, da je občni zbor s svojim številom delegatov sklepčen. Po presentni listi je prisotnih 60 delegatov (prezentna lista je priložena temu zapisniku).

Soglasno je sprejeta razrešnica dosedanjemu upravnemu odboru.

ad 9)

Pred predlaganjem na novo evidentiranih članov za sestavo novega upravnega odbora in njegovega predsednika, se je predsednica kandidacijske komisije - tov. Martinovičeva zahvalila dosedanjemu upravnemu odboru in njegovim članom ter posebej poudarila prizadevnost in delavnost predsednika tov. Ravnikarja.

Lista kandidatov za nove člane upravnega odbora je sledeča:

1. Zapori Celje	Volmut Brigita
2. PMD Jarše	Pavšer Tatjana
3. VZ Logatec	Jug Vasja
4. VZ Slivnica	Križanič Zlatko
5. MD M.Belič, Ljubljana	Velikič Mirjana
6. VIZ Veržej	Krajncan Anton
7. PD Radeče	Gregorič-Bogataj Milojka
8. VZ Višnja gora	Petrovič Sveto
9. VZ Fram pri Mariboru	Pokos Franjo
10. VZ Smlednik	Rotar Miha
11. VZ Preddvor	Glas Mira
12. Mlad.sprej. Maribor	Šetor Tomo
13. VZ Planina	Penko Gabrijela

Za novega predsednika upravnega odbora je bil soglasno sprejet predlog, da je za novega predsednika imenovan tov. KNAFELC Franjo iz vzgojno izobraževalnega zavoda Veržej.

ad 10)

Prisrčni aplavzi so izzveneli ob podelitvi priznanj za življenjsko delo delavcem zavodov. Žal so nekateri sezname nepopolni oziroma so jih zavodi glede na kriterije različno oblikovali. (Seznami jubilarantov po zavodih so priloženi temu zapisniku).

Ker zaradi zastoja tiskarne nismo uspeli pravočasno preskrbeti obrazcev za priznanja, se vsem jubilarantom opravičujemo, priznanja pa bodo prejeli po pošti takoj, ko bo to mogoče.

ad 11)

Po sklepu UO sekcije in sklepu občnega zbora prejmejo posebno priznanje za življenjsko delo na našem področju še naslednji delavci, ki so pred kratkim odšli v pokoj. Njihovo delo je pustilo neizbrisni pečat, ki naj bo v vspodbudo predvsem mlajšim kolegom v vzgojnih zavodih.

To so delavci:

Majda Gospodarič, vzgojiteljica v PD Radeče
Milan Kemperle, ravnatelj VIZ Veržej
Marjan Trtnik, ravnatelj VZ Preddvor
Matija Lenaršič, ravnatelj MD Malči Beličeve, Ljubljana

Tem je še posebno prisrčno izzvenel aplavz udeležencev občnega zbora.

Zaključno besedo je povzel novi predsednik našega društva - tov. Franjo Knafelc, ki se sicer optimistično loteva svoje nove naloge, vendar realno opozori na probleme društva, iznese določene pomsleke v zvezi z nadaljnjo organizacijo in delovanjem naše sekcije.

Overovatelja: Slavica Nečimer l.r.
Milan Kemperle l.r.

Zapisal:
Miha Rotar l.r.

2.2. Poročilo o delu sekcije MVO v obdobju 1979 - 1981

Franci Ravnikar

Na zadnjem občnem zboru naše sekcije, ki je bil 13.10.1979 na mari-borskem Pohorju, je bil izvoljen novi upravni odbor sekcije MVO v sestavi:

Miha Rotar - Vzgojni zavod Frana Milčinskega Smlednik
Helena Martinovič - Prehodni mladinski dom v Ljubljani
Lado Hočevnar - Dekliško vzgajališče Višnja gora
Marjan Jelšak - vzgojni zavod Slivnica
Franjo Knafelc - Vzgojni zavod Veržej
Stane Zakonjšek - Prevzgojni dom Radeče
Mirjana Velikič - Mladinski dom Malči Beličeve
Majda Ocepek - Vzgojni zavod Preddvor
Jelka Verbič - Vzgojni zavod Planina
Borut Hvalec - Vzgojni zavod Logatec
Metka Knez - Sprejemališče Maribor
Majda Kranjc - Mladinski dom Tone Kozelj, Fram
Franc Ravnikar - Vzgojni zavod Frana Milčinskega Smlednik

Na seje smo poleg tega stalno vabili tudi tov. Škofleka kot bivšega predsednika in predstavnika Pedagoške akademije in tov. Aljošo Vodnik, svetovalko za naše področje na Zavodu za šolstvo SRS. Oba sta po svojih možnostih sodelovala z nami, za kar se jima iskreno zahvaljujemo.

Kar 4 člani upravnega odbora so v zadnjem času zapustili zavode, tako da je zaradi neimenovanja novih nadomestnih članov nastala vrzel med povezavo med zavodi oziroma v samem delovanju upravnega odbora.

1. seja je bila namenjena predvsem konstituiranju in organizacijskim vprašanjem. Sprejet je bil program dela in porazdeljena delovna področja na posamezne člane upravnega odbora.

2. seja je bila v Mladinskem domu "Tone Kozelj", Fram. Večini udeležencev je bilo poleg drugega to tudi prvo srečanje s tem domom, ki skoraj v nemogočih pogojih deluje že vrsto let. Osrednja tema tega sestanka je bila priprava seminarja stimulacijska vzgojna sredstva, člani pa so diskutirali o pereči različnosti med organizacijo dela in statusom vzgojitelja v vzgojnih zavodih.

Na 3. seji smo se zbrali v VZ Planina, tudi na tej seji smo posvetili osrednjo pozornost seminarjem, ki so že bili oziroma bodo še organizirani. Obravnavali smo nadalje še nekatera aktualna vprašanja o delu zvezne sekcije in tekočih delovnih nalogah.

4. seja je bila v Prevezgojnem domu Radeče. Na tej seji smo veliko pozornosti posvetili posvetu v Preboldu, predvsem pripravi naših stališč in prispevkov, ki jih bodo podali posamezni člani študijske skupine. Seznanili smo se poleg drugega tudi z zaključki srečanja defektologov v Sutomotoru, ki se ga je udeležil naš predstavnik.

5. seja je bila v VZ Logatec. Predstavniki zavoda so nas seznanili z zelo zanimivo novostjo, ki jo uvajajo - to je dislociranim oddelkom v Ljubljani, kar je na našem področju popolna novost. Obsežna razprava se je razvila tudi po poročilu o delu zvezne sekcije MVO, ki jo vodi tov. Baldo Ban in s tem v zvezi z najnovejšimi trendi z našega področja v Jugoslaviji. Podano pa je bilo tudi poročilo o obisku naših članov v Hamburgu. Dogovarjali pa smo se tudi o pripravi in izvedbi občnega zbora.

6. seja je bila v Ljubljani - v prostorih Zavoda za šolstvo SRS. Skoraj v celoti je bila posvečena pripravi oziroma organizaciji občnega zbora, kandidiranju novih delegatov oziroma novemu vodstvu sekcije.

Sej je bilo malo, oziroma lahko rečemo, da niso bile prepogoste. Prav gotovo je zbiranje ljudi s celega območja Slovenije težavno in zvezano z velikimi stroški, zato tudi tako redke seje.

Po vseh zavodih, ki so nas gostili, smo bili lepo sprejeti, za kar se tudi na tem mestu zahvaljujem. Pomembnejše pa se mi zdi dejstvo, da ob takem načinu dela, čeprav je napornejši, člani sekcije veliko pridobijo, saj ugotavljamo, da se v bistvu veliko premalo poznamo. Tudi novemu upravnemu odboru priporočam ta način srečanj in medsebojnih komunikacij.

Skoraj na vseh srečanjih so udeleženci poudarjali nezadovoljstvo z delovno obvezo vzgojitelja, predvsem pa z različnostjo delovnih pogojev v posameznih zavodih, ki so verjetno res preveč raznoliki, kljub temu da najbrž to mora do neke mere biti. Predvsem glede delovne obveze smo navezali kontakte z Izobraževalno skupnostjo Slovenije in sindikatom. Nič več ni tako popularna 30-urna obveza neposrednega vzgojnega dela z otroci, pač pa bolj le 42-urna delovna obremenitev delavca. Verjetno bodo to razrešila v neki meri merila za vrednotenje količine dela v okviru 42-urnega tednika, ki jih pripravlja Pedagoški institut, čeprav je malo verjetno, da bi kaj kmalu zagledala luč sveta.

Glede raznolikosti delovnih pogojev pa samo to, da bi se zadeve verjetno z uspešnim dogovarjanjem lahko vsaj delno omilile, saj je slaba volja zaradi tega več kot očitna, verjetno včasih tudi delno na račun kvalitete strokovnega dela.

Predavanja - seminarji

Naša sekcija prav slavi po organizaciji seminarjev in drugih oblik usposabljanja. Kako slovi: včasih in mislimo, da je to v glavnem ocenjeno pozitivno, najdejo pa se tudi tisti, ki očitajo "tako drage" oblike usposabljanja.

O tem bo prav gotovo govora v nadaljevanju oziroma v diskusiji.

Osrednji seminar smo izvedli spomladi leta 1980 in sicer je bil to seminar "Motivacijska sredstva v vzgoji", ki je bil v Portorožu. Materiale je pripravila študijska skupina oziroma posebna delovna skupina. Poleg delavcev zavodov sta pri pripravi z osrednjima referatoma sodelovala tudi prof.dr.V. Skalar in prof. L. Bregant.

Delo seminarja je potekalo v 2 izmenah. Udeležilo se ga je 138 udeležencev in sicer iz vzgojnih zavodov 96, iz dijaških domov 12, iz OSSS 12, iz zaporov 3, iz osnovnih šol 1, gostov je bilo 8 (iz drugih republik), drugih udeležencev pa je bilo 6.

Gradivo seminarja je v celoti natisnjeno v 16. številki glasila Ptički brez gnezda. Stroški tega seminarja so za ca. 10.000 din presegli prihodke od kotizacij.

V začetku aprila prejšnjega leta smo organizirali tudi predavanje dr. N. Myschkerja, ki je bilo v Ljubljani in v Veržeju. Tega predavanja se je udeležilo preko 200 udeležencev iz vzgojnih zavodov in dinaških domov. Stroški niso presegli dohodka.

V času zadnjih dveh let smo organizirali tudi grupni trening III. in IV. stopnje. Obeh seminarjev se je udeležilo okrog 25 udeležencev v vsakem seminarju.

Zaradi izrednih kritik stroškov in kotizacij nismo organizirali več strokovnega izpopolnjevanja, čeprav ne moremo reči, da za to ni interesa med udeleženci. Tudi sam sem včasih negodoval nad "dragimi" seminarji, vendar moram reči, da o tem človek razmišlja drugače, čim se prelevi v vlogo organizatorja. Najbolje je, da o tem v diskusiji obsežneje spregovorimo.

Založniška dejavnost

V okviru sekcije MVO izdajamo kot edina sekcija Društva defektologov Slovenije in v okviru jugoslovanskega društva glasilo Ptički brez gnezda. V času od zadnjega občnega zбора (Od 13.10.1979) pa do danes so izšle 4 številke glasila ali povprečno po dve številki letno.

Številka 15 - prinaša uvodna sestavka doc. dr. Skalarja Potrebe združenega dela kot vidik usposabljanja vzgojiteljev za otroke z motnjami vedenja in osebnosti in sestavek prof. Škofleka Položaj otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti v procesu vzgojno izobraževalne integracije. Poleg drugih strokovnih sestavkov je v tej številki priobčena tudi monografija člankov s področja pedagoško-psiholoških problemov vzgoje. Številka obsega 137 strani.

Številka 16 je v celoti posvečena seminarju Motivacijska sredstva v vzgoji. Objavljeni so izvirni uvodni referati, diskusija in zapisi o delu v malih skupinah. Številka obsega 91 strani.

številka 17 prinaša obsežno gradivo, ki je bilo pripravljeno za junijski posvet v Preboldu, ki ga je organiziral inštitut za kriminalogijo. Pripravljene referati so bili izdelani in verificirani na naši študijski skupini. V njih pa so predstavljeni domovi in zavodi za osnovnošolske otroke v SR Sloveniji, domovi za mladostnike, organizacija za usposabljanje mladostnic, prevzgojni dom Radeče, PMD in VZ Planina pri Rakeku. Številka obsega 132 strani.

Številka 18 objavlja del gradiva o izhodiščih zavodske vzgoje na Slovenskem.

Osnovni cilj naše založniške dejavnosti je vsekakor publikacija vseh strokovnih člankov z našega področja predvsem pa poudarek na kvaliteti in ne kvantiteti.

Vsekakor pa v zadnjem času pogrešamo članke in sestavke iz vsakdanjega življenja v vzgojnih zavodih, o težavah in dilemah vsakdanjega dela. Vsekakor bo potrebno temu vprašanju v bodoče nameniti večjo pozornost.

Ena od bistvenih nalog je bila tudi širjenje glasila tudi v kroge izvenzavodskih delavcev, predvsem med študente Pedagoške akademije (oddelek za specialne pedagoge) in pa študente Filozofske fakultete. Krog naročnikov smo uspeli razširiti tudi na osnovne šole in dijaške domove ter druge institucije, ki se kakorkoli ukvarjajo z usposabljanjem oziroma obravnavo otrok z motnjami vedenja in osebnosti. Trenutno imamo 4 naročnike iz socialnih skrbstev, 18 dijaških domov in 32 osnovnih šol, iz zavodov 208, posamezniki 80 in 11 drugih.

Osnovni problem, ki nastaja pri izdaji glasila, pa je izredno poredka finančna situacija, saj kljub razmeroma visoki ceni glasila, ne uspemo kriti vseh stroškov, ki nastajajo v zvezi z izdajo, saj ne pridobivamo v ta namen nikakršnih dotacij. Poudariti moram še to, da se vsi avtorji v celoti odpovedujejo avtorskim honorarjem in da so vsi stroški vzgolg materialne narave.

Vsekakor je pri izdajanju glasila v največjo pomoč tov. Vivod, ki opravlja največji del poslov pri izdaji. Vsekakor je potrebno, da se mu tudi na tem mestu iskreno zahvalimo in ga zaprosimo, da bi še nadalje sodeloval.

Kot sem že omenil, visoki stroški izdaje resno ogrožajo nadaljnji obstoj sekcijejskega glasila. Dogovoriti se bomo morali, kako v naprej. Menim pa, da je cca 1500 strani tiskanega gradiva z našega področja dovolj velik porok, da je treba napeti vse sile in kljub težkim finančnim razmeram vztrajati naprej.

Zahvaljujemo se tudi Republiškem odboru društva defektologov Slovenije, ki je kril 35.000 din izgube, ki je nastala pri izdaji glasil v zadnjem času.

Sodelovanje s tujino

Kljub zaostrenim pogojem gospodarjenja smo vzdrževali in negovali stike z defektologi iz Hamburga in nekaterimi drugimi.

Konec leta 1979 je bila na obisku v Sloveniji skupina defektologov iz Hamburga. Pripravili smo jim bogat program, ki jih je dejansko navdušil. Ob tej priložnosti smo obiskali nekaj slovenskih vzgojnih zavodov in drugih institucij. Pismeni stiki pa so bili stalna vez med našim društvom in hamburžani.

Letos septembra smo hamburškim kolegom vrnili obisk. 12 naših članov se je odpravilo na enotedenski obisk v Hamburg. Predvsem smo povabili kolege iz tistih zavodov in institucij, ki so gostili nemške kolege. Sprejem je bil nadvse prisrčen, kakor tudi ves program, ki je bil vsebinsko zelo bogat. Izmenjavo izkušenj in tovrstne obiske ocenjujemo kot nadvse pozitivne in jih kot take velja negovati tudi v bodoče.

Tudi dr. Myschker, ki je bil 1980. leta na obisku pri nas, si želi še vnaprej negovati stike z nami.

Vsekakor pa nismo uspeli realizirati sodelovanja z zamejskimi Slovenci, kar pa naj bi bila osrednja naloga novega upravnega odbora.

Sodelovanje z republiškim odborom Društva defektologov - v tem organu sodeluje po položaju predsednik sekcije. Republiški odbor vodi v tem mandatnem obdobju prof. Darko Opara.

Predvsem je delovanje tega organa usmerjeno na koordinacijo dela sekcij, obravnavo in reševanje splošne in kompleksne problematike z našega področja. Vsekakor je bilo v zadnjem času največ dela posvečenega predvsem problematiki duševno prizadetih in znanih teženj po integraciji.

V okviru RO DDS deluje tudi komisija za znanstveno raziskovalno delo v sestavi:

Darko Opara, predsednik
dr. Marija Lipužič
dr. Vinko Skalar
Milko Domanjko
Aljoša Vodnik
mg. Božidara Krežar
Stane Florjančič
Silva Bezjak

Komisija oziroma njeno delo je sedaj še precej anonimno, zato sem navedel člane, da nam bo znano, kdo je zadolžen za znanstveno raziskovalno delo.

Društvo defektologov Slovenije je organiziralo v tem času tudi udeležbo na raznih jugoslovanskih strokovnih srečanjih, med njimi kongres Društva defektologov Jugoslavije v Sarajevu, pa konferenca društva v Kuparih in podobno. Osnovna ugotovitev je, da se Slovenci v zelo skopem številu udeležujemo teh srečanj, čeprav je morda to kdaj narobe.

Maja 1982 bo v Kopenhagnu 10. svetovni kongres združenja vzgojiteljev neprilagojene mladine. Po dogovoru z Rep. odborom društva in DDJ se bo kot edini Slovenec tega srečanja udeležil tov. prof. Ivan Škoflek.

2.3. Poročilo o delu študijske skupine pri Sekciji MVO
od 12.10.1978 do 11.12.1981

Alenka Kobolt

Pričujoče poročilo je nadaljevanje tistega, ki je bilo podano o delu ŠS na prejšnjem občnem zboru sekcije in sicer ne le v pogledu časovnega obdobja, ki je prejšnjemu sledilo, pač pa enako kontinuirano tudi v samem vsebinskem dogajanju. Ne le, da smo uresničili na zadnjem občnem zboru omenjene naloge, menim, da smo storili še več, kakor smo pričakovali.

Naše vrste - da začnemo lepo od začetka - so se v tem obdobju ponovno nekoliko spremenile, zato ne bo odveč, da predstavnik ustanov v ŠS omenim:

DMB - Metka Lokovšek

PMD - Marina Rop

MD - Tone Kozelj, Fram - Marina Hajduk

VZ Slivnica - Živorad Makragič

PD Radeče - Radovan Zupančič

VZ Planina - Jasna Pupis-Šebjanič

DVG Višnja gora - Marija Kremenšek, Irena Bizjak

VZ Preddvor - Slavica Nečimer

VIZ Veržej - Milica Knafelc

VZ Logatec - Franc Imperl

VZ Smednik - Alenka Kobolt

Naše vrste pa se niso popestrile le z novimi člani (izmed omenjenih je 5 novih članov), pač pa so se tudi razširile, saj so svoje predstavnike v ŠS poslali tudi iz Sprejemališča v Mariboru tov. Janeza Vidmarja ter iz zapora za mladoletnike v Celju tov. Ireno Lešek-Križnik. Člana ŠS pa sta tudi nosilca obeh izobraževalnih programov na našem področju - s FF tov. Vinko Skalar, s PA tov. Ivan Škoflek ter svetovalka na zavodu za šolstvo SRS tov. Aljoša Vodnik.

To so uradni člani ŠS, pri našem delu pa so sodelovali tudi iprenekateri zunanji člani, nekateri občasnno, drugi kar pogosto. Omenim naj le nekatere: tov. Leopold Bregant, tov. Janez Bečaj, tov. Brane Martinovič, tov. Leon Lojk in tov. Milena Žužek.

Vse sodelujoče člane in sodelavce omenjam zato, ker brez njihove pripravljenosti, ki je mnogokrat presegla marsikako pričakovanje, vsega, kar bom v nadaljevanju poročala o storjenem delu, ne bi uspeli narediti.

Pred dvema letoma smo na občnem zboru omenili, da načrtujemo pripraviti obsežno bibliografijo domače in tuje literature (revialne in knjižne) s področja, ki ga zavodska vzgoja zajema. To smo, predvsem po zaslugi tov. Skalarja tudi uspeli. Že takrat smo imeli v mislih pripravo seminarja o motivacijskih sredstvih, kar je bila kasneje tudi prva obsežnejša naloga ŠS po zadnjem občnem zboru. Že mesec dni po občnem zboru smo se pričeli pripravljati za ta seminar. Teme smo sprva še pretresali v vseh vključenih ustanovah, nato pa smo se z veliko večino odločili za motivacijska sredstva,

ne nazadnje tudi kot nadaljevanje seminarja iz kaznovanja.

Števila srečanj, bodisi celotne ŠS ali njenih podskupin, niti ne bom naštevala, še manj srečanj in dolgih diskusij nosilcev posameznih tem, kajti številka je zares visoka. Mnogo sestankov je bilo izven delovnega časa sodelujočih, torej v prostem času, kar posebej veliko pomeni.

V obdobju 4 do 5 mesecev je bil ta seminar že pripravljen. Odvijal se je v organizaciji naše sekcije v dveh zaporednih terminih in sicer od 10. do 13. aprila ter od 17. do 20. aprila.

Počitek po tem obsežnem delu, ki je zabeleženo tudi v 16. številki Ptičkov brez gnezda, je bil kratek, saj smo takoj z začetkom šolskega leta 1980/81 pričeli z več akcijami, katerih skupni imenovalec je bila soudeležba na posvetu v Izoli v organizaciji Inštituta za kriminologijo.

V ta namen smo izvedli tudi anketo oziroma analizo populacije v vseh naših ustanovah.

V tem obdobju se je že izoblikovala jasna misel, ki je bila omenjena na zadnjem občnem zboru, da je potrebno multidisciplinarno srečanje institucij (zavodov, CSD, sodišč, zdravstva), ki se iz različnih vidikov ukvarjajo z isto populacijo. V zapisniku izpred dveh let stoji natanko naslednje: "Dogovor o izhodiščih bi bil več kot dobrodošel". Del tega dogovora med delavci različnih strok, ki vsaka iz svojega zornega kota in specifičnih nalog, dela na področju z mladino z motnjami v vedenju, se je lahko odvijal že v Izoli. Ravno zadelj tega smo čutili za potrebno, da se naši udeleženci za ta posvet pripravijo, predvsem iz vidika, da bodo lahko ostalim udeležencem celovito poročali o delu v zavodih in tudi o dilemah, ki so sestavni del našega dela.

Decembra 1980 leta je ta ideja postajala bolj in bolj domišljena. Dogovorjeno je bilo, da jo bomo realizirali skupno z Inštitutom za kriminologijo, ki je s svoje, predvsem strokovno-znanstvene plati o tem, zlasti pa o konceptih razvoja vzgojnih zavodov že razmišljal.

Pomembno je omeniti, da je posvet v Preboldu pripravila s strokovnega vidika izključno študijska skupina, na osnovi široke razprave in soudeležbe večine strokovnih delavcev v vseh sodelujočih zavodih in drugih inštitucijah.

Ravno v tem je bil glede na dotedanje delo, ko smo bili še v veliki meri vezani na sodelovanje referentov, bistven in kakovosten premik, ki mnogo pomeni: Pomeni namreč, da lahko na osnovi lastnih sil mnogo naredimo, česar se je potrebno zavedati in v začrtani smeri nadaljevati. Kajti le v tem primeru, ko bodo pobude izhajale iz nas, iz čim širšega kroga in bomo nanje in na vse dileme, ki nam jih praksa ponuja in v katerih tudi vsak dan živimo in delamo, poskušali odgovarjati tudi študijsko, na osnovi izmenjave različnih mnenj, izkušenj iz prakse, bomo čutili, da so odgovori naši in za nas, s tem pa študijsko delo ne bo odtujeno od prakse, temveč njen logični nasledek in predhodnik obenem.

Priprava tega posveta nas je polno zaposlila, tako po številu srečanj v najrazličnejši sestavi (celotna ŠS ali ožji deli, posamezne podskupine, zadolžene za določene osnutke in naloge...) kot tudi po intenzivnosti. Razmišljali smo namreč celostno. Pred tem, ko smo bili vajeni priprav seminarjev, smo se čutili obvezne z vseh strani osvetliti le posamezno temo, ali sklop tem, sedaj pa so bila na pretresu izhodišča našega dela in celotna metodologija, hkrati pa tudi vsa teoretična in praktična vprašanja.

Ravno zadelj tega Prebold ni dal (česar tudi nismo pričakovali) dokončnih odgovorov, pač pa je načel vrsto perečih vprašanj, ki pa niso le v domeni zavodov, temveč širše skupnosti, ki se srečuje z našo problematiko.

Obdobje po tem posvetu, ki zajema začetek tega šolskega leta, pa pomeni nov elan pri delu ŠS. Spontano se je pojavila potreba po razdelitvi ŠS v podskupine, ki bodo podale osnutke iz naslednjih področij: - pravno-formalni vidik delovanja zavodov in vzgoje
- organizacijski vidik in pa strokovni vidik.

O dosedanjem delu na tem bo podrobneje poročal tov. Imperl, ki je prevzel vodstvo naše študijske skupine v letošnjem letu.

V imenu vseh članov ŠS pa bi se rada na tem mestu zahvalila tudi našemu prejšnjemu vodji, tov. Skalarju.

ŠS ima trden namen nadaljevati načrtano delo na vseh omenjenih področjih, pri tem se bo povezovala z upravnim odborom sekcije in zunanjimi sodelavci. Želimo pa se opirati na lastne sile, zato ponovno pozivam k sodelovanju.

